

1. Kirjastotilan remontoinnin ja rakentamisen lähtökohdat ja toteutus

Remontointia ja rakentamista ohjaavat useat lait ja säädökset, jotka asettavat suunnittelulle ja toteutukselle reunaehdoja. Kirjaston näkökulmasta keskeistä on tehdä yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa ja sovittaa tilaratkaisut omaan toimintaympäristöön. Kirjastotilojen rakentamisen ja remontoinnin lähtökohtana olisi hyvä olla kirjastotilojen suunnittelu henkilökunnan ja asiantuntijoiden kanssa sekä kirjaston aktiivinen osallistuminen remontin ja rakentamisen toteutukseen.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastolain mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskeissa keskeisissä päätöksissä. Nykyisen kuntalain (410/2015) 22 §:n mukaiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tulee ottaa huomioon myös kirjastotilojen kehittämisessä. (Kirjastolaki ja Kuntalaki)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tarvittavat kohtuulliset mukautukset myös työympäristöön, jotta vammaisen työntekijä voi suoriutua työtehtävistään ja edetä työurallaan yhdenvertaisesti. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Rakennuksen on oltava käyttötarkoituksensa soveltuva ja edistettävä terveellisen, turvallisen ja viihtyisän, korkealaatuisen, sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista. (Rakentamislaki)
- ▶ Rakennuksen tulee soveltuva rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä olla arkkitehtuuriltaan tarkoituksenmukainen ja ympäristöön sopiva. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston rakentamisen on hillittävä ilmastonmuutosta perustamalla elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin, energiatehokkaisiin, sosiaalisesti ja ekologisesti toimiviin sekä kiertotaloutta edistäviin ratkaisuihin. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston rakentamisen on perustuttava kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin siten, että historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kulttuuriympäristöjä ei turmella ja rakentamisessa mahdollistetaan myös uusien arvorakennusten ja uusien kulttuuriympäristöjen syntyminen. (Rakentamislaki)
- ▶ Rakennuskannan ja sitä ympäröivän rakennetun ympäristön on oltava suunnitelmallisesti hoidettua ja kunnossapidettyä. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen on täytettävä olennaiset tekniset vaatimukset siihen yleisesti ennakoitavissa oleva kuormitus ja rakennuksen käyttötarkoitus huomioon ottaen. (Rakentamislaki)
- ▶ Esteettömyys ja käytettävyys tulee ottaa huomioon rakennuksen käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla. Tämä voi tarkoittaa kirjastotilojen osalta esimerkiksi kulkureittien, palvelupisteiden ja tilojen käytettävyyden huomiointia eri käyttäjäryhmille. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen korjaus- ja muutostyössä on otettava huomioon rakennuksen ominaisuudet ja erityispiirteet eivätkä ne saa ilman painavaa syytä heikentyä korjaus- tai muutostyössä. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennus tulee suunnitella ja rakentaa käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että sen rakenteet ovat lujia ja vakaita, soveltuvat rakennuspaikan olosuhteisiin ja kestävät rakennuksen suunnitellun käyttöön. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennus tulee suunnitella ja rakentaa paloturvalliseksi. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen tulee olla sellainen, että siinä olevat voivat palon sattuessa pelastautua tai heidät voidaan pelastaa. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen tulee olla terveellinen ja turvallinen rakennuksen sisäilma, kosteus-, lämpö- ja valaistusolosuhteet sekä vesihuolto huomioon ottaen. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennus tulee suunnitella ja rakentaa sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla siten, että sen käyttö ja huolto on turvallista. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen sekä sen piha- ja oleskelualueiden suunnittelussa ja rakentamisessa on otettava esteettömyys ja käytettävyys huomioon käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston rakenteiden ääneneristävyyden ja taloteknisten laitteiden äänitason ja asennusten on oltava sellaisia, että rakennuksen käyttötarkoituksen mukainen toiminta on ääniolosuhteiden puolesta mahdollista. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastorakennus tulee suunnitella ja rakentaa sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla siten, että energiaa ja luonnonvaroja kuluu säästeliäästi. Energiatehokkuuden vähimmäisvaatimusten täytyminen on osoitettava laskelmilla. (Rakentamislaki)
- ▶ Uusi kirjastorakennus, jossa käytetään energiaa tilojen tarkoituksenmukaisten sisäilmasto-olosuhteiden ylläpitämiseksi, on suunniteltava ja rakennettava lähes nollae-nergiaarakennukseksi. (Rakentamislaki)
- ▶ Uusi kirjastorakennus tulee suunnitella ja rakentaa sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla vähähiiliseksi. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston on hyvä olla saavutettava sijainnin ja aukioloaikojen näkökulmasta paikalliset tarpeet huomioiden. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston tilojen on hyvä olla monikäyttöisiä ja muunneltavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että muutto maalta kaupunkiin jatkuu. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä monisektoraaalista yhteistyötä palvelukonseptien kehittämisessä ja tilojen joustavassa käytössä. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä päästä suunnittelemaan ja testaamaan uusien laitteiden, työskentelyvälineiden ja kalusteiden äänivaikutuksia ennen ostopäätöstä. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjastotilan äänimaiseman suunnittelu kannattaa toteuttaa asiakkaiden, henkilökunnan ja muiden kirjaston sidosryhmien yhteistyönä. (Elämän ääniä, Luoti)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (1/3)

- ▶ Kirjastojen olisi hyvä hyödyntää uusien työntekijöiden tuoreita näkemyksiä tilojen kehittämisessä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjaston talotekniikan tulisi olla kunnossa. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastojen tulisi saada rahaa tilojen kehittämiseen ja remontoimiseen. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Jos kirjaston ulkopuolelle tulee rakentaa ramppi, olisi hyvä varmistaa, että rampin kunnossa- ja puhtaanapito on helppoa myös talvisin. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla etukäteen itse tehty suunnitelma kirjastotilan kehittämistä tai remonttia varten, jossa olisi mietitty ja pohdittu mitä kirjasto edellyttää tiloilta, toiminnallisuudelta ja sisutukselta. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää ulkopuolista sisustussuunnittelijaa; sisustussuunnittelijan olisi hyvä olla rohkea ja luova. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella sisustus-suunnittelijan kanssa kuntaan liittyviä omia sisustuselementtejä esimerkiksi mattoja ja verhoja, jotka parantavat tilan viihtyvyyttä ja äänimaailmaa. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilan remontin suunnittelussa olisi hyvä hyödyntää kirjastohenkilökunnan osaamista mahdollisimman paljon. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilan remontin toteutuksen aikana olisi hyvä, että henkilökunta voisi vierailla kohteessa säännöllisesti ja varmistaisi että kaikki pienet yksityiskohdat on muistettu tehdä suunnittelun mukaisesti. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilan remontin suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, että tekniset ratkaisut ja kalusteet tukevat kirjaston monikäyttöisyyttä ja muunneltavuutta. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Hyllyjen suunnittelussa olisi hyvä hyödyntää hyllyvalmistajan erityisosaamista. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilan remontin suunnittelussa olisi hyvä osallistaa myös asiakkaat tilan suunnitteluun. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä osallistua aktiivisesti uusien tilojen suunnitteluun. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä seurata remontin tai uuden rakennuksen valmistuksen etenemistä ja vierailla säännöllisesti tilassa varmistamassa, että kaikki suunniteltu toteutuu toimivasti tilassa. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä käyttää aktiivisesti valaistus- ja kalustesuunnittelijoiden asiantuntemusta, mutta henkilökunnan tulee varmistaa, että käytännön käyttötilanteet ja tarpeet ohjaavat päätöksiä. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä käydä läpi ja karsia aineistoaan ennen remonttia tai muuttoa uusiin tiloihin. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä varmistaa riittävät henkilöstötilat ja varastot käytännön tarpeisiin remonteja tai uusia tiloja suunnitellessa. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastotilaa suunnitellessa olisi hyvä tarkastella kirjastoa erilaisina tiloina ja varmistaa että kaikki tarvittavat tilat, myös rauhalliset, varattavat ja suljettavat tilat toteutuvat. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella tarkasti tallentavien valvontakameroiden paikat ja katvealueet. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa luovasti ja eritavoin asiakkaat tilojen ideointiin, kehittämiseen ja remontointiin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa yhteistyökumppanit uusien tilojen ideointiin, kehittämiseen ja remontointiin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kerätä ja tallentaa koko ajan tilojen liittyvää palautetta ja ideoita asiakkailta. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä hyödyntää henkilöstön osaamista ja kokemusta tilojen remonttien suunnittelussa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä hyödyntää sisustus-suunnittelijan tai arkkitehdin ja remontoijan erityisosaamista tilojen suunnittelussa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (2/3)

- ▶ Kirjaston olisi hyvä käyttää henkilökunnan osaamista mahdollisimman paljon remontin suunnittelussa – henkilökunta tietää mitä tilassa tehdään ja miten tilojen pitäisi toimia käytännön tasolla. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston tulisi remontin yhteydessä varmistaa saumaton yhteistyö kirjaston, suunnittelijoiden ja urakoitsijoiden välillä ja välttää pitkiä aliurakoitsijaketjuja ja varmistaa, että kaikki osapuolet ymmärtävät toisiaan ja jakavat yhteisen käsityksen siitä mitä ollaan tekemässä. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä vieraillessään säännöllisesti remonttikohteessa ja varmistaa niinkin pienet asiat, että pistorasiat tulevat oikeaan kohtaan. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita ja asiakasryhmiä ja yhteistyökumppaneita kirjaston remontin suunnittelun. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto on muuttamassa suojeltuun kohteeseen, tulee kohteen remontoitusuunnitelmissa varmistaa, että kirjaston ydintoiminnot ja kirjastolaisissa määritetyt tehtävät pystytään varmasti toteuttamaan tilassa. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä vielä itse varmistaa tilamitat ja hyllymetrit itse, koska ammattilaisillekin voi sattua virheitä. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella esteettömyysasiat jo ennen rakennuskohteen valintaa, koska suojelukohteissa kompromissit ovat väistämättömiä – kirjaston olisi hyvä tarkastella esteettömyyttä myös suhteessa kunnan väestö- ja ikärakenteeseen. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä etsiä, soveltaa ja hyödyntää tilasuunnittelussa hankerahoitusta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suhtautua tila- ja toiminto- ja palvelu-uudistuksiin projektimaisella tuotekehitysootteella. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella muuttoa sellaisiin kunnassa tyhjäksi jääneitä kuntalaisille tuttuja ja keskeisiä rakennuksia, jossa he ovat tottuneet käymään ja ovat heille merkityksellisiä; siten varmistetaan merkityksellisten rakennusten säilyminen kunnassa ja kirjasto hyötyy tilan aiemmasesta asemasta, merkityksestä ja sijainnista. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että uudet tilat ovat riittävät, esteettömät ja niissä voi toteuttaa erilaisia toimintoja, tapahtumia ja aktiviteetteja. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä osallistua kirjastotilan remontoimisen suunnitteluun. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää sellaisia arkkitehtejä kirjastotilan suunnittelussa, joilla on kokemusta kirjastotilojen suunnittelusta ja remontoimisesta. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä etsiä kuvia eri kirjastoista ja kirjastoratkaisuista ympäri maailmaa, joiden avulla on helppo esitellä toiveita arkkitehteille. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Arkkitehtien ja tilasuunnittelijoiden olisi hyvä toteuttaa työpaja kirjastohenkilökunnalle, jossa he kyselevät ja kaivelevat henkilökunnalta toiveita kirjastotilojen suhteen – tässä työpajassa ei tulisi olla tilapalveluiden henkilöitä. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä osallistua aktiivisesti tilasuunnittelupalaveriin tilapalvelun ja remontin toteuttajan kanssa. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä osallistua remontin aikana työmaapalaveriin. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä valita värejä, taidetta, tapetteja ja kodikkaita yksityiskohtia kirjastilaan, jotta kirjastosta tulee ilmeikäs ja persoonallinen eikä liian kliininen. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella remontin suunnittelussa myös kirjaston seiniä, ikkunoiden määrää ja kokoa sekä kirjaston suhdetta sen ympäristöön – seinien muuttaminen lasiseiniksi voi muuttaa kirjaston luonnetta ja viihtyvyyttä täysin. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä käydä ennen remonttia läpi ja arvioida kirjaston kalusto ja hyödyntää ja kunnostaa asiantuntijalla toimivia, erityisesti design-kalusteita remontin aikana. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä huolellista, jopa liiallista ennakointia ja tarkastella erilaisia kuntapäätöksen tekoon liittyviä skenaarioita remontin suunnittelussa – suunnitelmissa olisi hyvä laskea omatoimiratkaisun hinta varmuuden vuoksi. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella riittävän isot tilat ja kääntöpaikka, jotta tulevaisuudessa myös isommat kirjastoautot voivat käyttää niitä. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedottaa monikanavaisesti asiakkaita muutoksesta, miksi se tehdään ja miten se tulee auttamaan asiakkaita ja mitä muutoksen toteuttaminen aiheuttaa esimerkiksi aukiolon suhteen (kirjasto on suljettu remontin aikana). (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä sisäisesti oma suunnitelma uudesta kirjastotilasta tai tilan remontoimista ennen muiden toimijoiden tapaamista. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä ideoida koko henkilökunnan kanssa tulevaa kirjastoa rennosti ja toivoa tulevalta tilalta tai rakennuksesta liian karsia, jotta suunnitelmista on siten helpompaa karsia. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä valmistautua huolellisesti perustelevaan miksi kirjaston omassa suunnitelmassa olevat asiat ovat tärkeitä tai ehdottomia kirjastolle. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä ennakoita ja katsoa ainakin 5–10 vuotta eteenpäin ja siten huomioida tiloihin liittyvät eri tarpeet etukäteen. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistua ja ottaa aktiivinen asiantuntijarooli tilan suunnittelu- ja työmaakokouksissa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjastolaiset, suunnittelijat ja toteuttajat ymmärtävät varmasti toisiaan ja kaikki tietävät mitä ollaan konkreettisesti tekemässä. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä valvoa remontin tai rakentamisen aikana, että kaikki toivotut ja sovitut, erittäin pienetkin asiat varmasti toteutuvat tilassa – kirjaston on hyvä valmistautua perustelevaan myös rakentamisen aikana miksi jo päätetty asia pitää tehdä. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita, yhteistyötoimijoita ja sidosryhmiä uuden tai remontoitavan tilan suunnitteluun hyödyntämällä esimerkiksi palvelumuotoilun menetelmiä ennen tilan virallisen suunnittelun alkamista ja tuoda asiakastoiveet osaksi suunnitelmia. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella samaan rakennukseen sijoittuvien toimijoiden kanssa tulevaa yhteistyötä rakennuksessa ja päättää yhteisistä pelisäännöistä ja toimintamalleista jo ennen virallista uuden rakennuksen suunnittelua. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella kirjaston sijoittumista samaan rakennukseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa ennen virallisen suunnittelun alkua. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä kiinnittää huomioita akustiikkaan jo suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä käyttää äänimaailma-asiantuntijaa uusien kirjastotilojen suunnittelussa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella ja kirjata sisäisesti, ennen ensimmäistä suunnittelupalaveria kaikki esteettömyyteen liittyvät edellytykset, vaateet ja toiveet. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tuoda kirjastotilojen esteettömyyteen liittyvät konkreettiset vaatimukset esiin jo ensimmäisessä uuden tilan tai tilan remontoimisen suunnittelupalaverissa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (3/3)

- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa suunnitteluvaiheessa, että kirjasto on saavutettava myös rakennuksen ulkopuolella: invapaikat ja tieviitat ja -opasteet, ohjeistus pääovelle ja kirjaston kyltti ovat välttämättömiä. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää eri järjestöjen osaamista esteettömien tilojen suunnittelussa sekä uusien tilojen testaamisessa ennen valmistumista, mutta myös heti valmistumisen jälkeen. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa kuntalaiset uusien tilojen suunnitteluun ja kerätä heidän toiveitansa tilojen suhteen eri tavoin. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilöstön olisi hyvä osallistua aktiivisesti tilasuunnitteluun ja myös pyrkiä päästä seuraamaan tilan rakentamista. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto toteutetaan osana isompaa rakennusta, kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjastotilan suunnittelu ei jää esimerkiksi koulutilojen suunnittelun jalkoihin. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä tarkistaa suunnittelijoiden piirustukset, erityisesti kirjajhylyjen suhteen ja varmistaa ettei niissä ole virheitä. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, ettei tilasta tule liian pieni, jotta tilassa voidaan toteuttaa kaikki kirjastolaissa edellytetyt tehtävät ongelmitta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia isojen ikkunoiden hyötyjä ja haittoja: Korkeat ikkunat ovat moderneja, lisäävät valoa ja tilan tuntua, mutta tuovat kesällä kuumuutta ja heijastuksia ja vievät tilaa hyllyiltä. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston valaistus olisi hyvä olla myös manuaalisesti säädettävissä. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä panostaa viilennettävään ilmanvaihtoon tai lämpöpumppuun jo suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla mahdollisuus tuulettaa tila helposti ja nopeasti, jotta voimakkaista hajuista pääsee nopeasti eroon. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella eri tilojen sijoittaminen, varsinkin kaksikerroksisissa ratkaisuisa sellaisiksi, että asiakkaat löytävät tilat intuitiivisesti ja helposti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla oma sisäänkäynti, vaikka kirjasto sijaitsisikin samassa rakennuksessa muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilat olisi hyvä erottaa selkeästi muista samassa rakennuksessa olevien toimijoiden tiloista, ettei rakennuksessa olisi epäselviä "ei-kenenkään-tiloja". (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella toimintaympäristön muutoksia laajasti, ja kehittää toimintaansa muutosten mukaisesti aktiivisesti eikä jäädä odottamaan seurauksia. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä sitouttaa henkilöstö vahvasti toiminnan kehittämiseen ja pitää henkilöstö tietoisena muutoksista. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rohkaista ja kerätä henkilöstöltä ideoita toimintojen ja tapahtumien kehittämiseen, pilotoita ja tuotteistaa toimivat ideat osaksi normaalia toimintaa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tutustua eri kulttuuri-kohteisiin esimerkiksi tyhjäpäivinä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää kirjaston uusia työntekijöitä, harjoittelijoita ja tittelisiä kirjaston arvioinnissa ja kehittämisessä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kannustaa henkilöstöä tekemään lopputöitä kirjaston kehittämistä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kehittää aktiivisesti toimintaansa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella säännöllisesti omia toimintatapoja ja kirjastotiloja suhteessa kirjastolakiin. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella kirjaston toimintaa suhteessa kirjaston resursseihin ja varmistaa että toiminta on kustannustehokasta. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella kirjaston toimintaa ja pyrkiä tehostamaan toimintaa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä suunnitella myös pieniä ja isoja kehittämisikohteita – isoja rahoitusta on vaikeampi saada kuin pienempää. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston johtajalla olisi hyvä olla vahva omistajuus muutoksesta. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston johtajalla olisi hyvä olla vahva näkemys ja henkilöstön tuki muutoksissa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa koko henkilöstö uudistusten suunnitteluun ja varmistaa, että kaikki uskaltavat sanoa myös kriittiset mielipiteensä ja ideansa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä muodostaa työryhmiä tarkastelemaan ja suunnittelemaan eri muutoksen osa-alueita. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä benchmarkata ja osallistaa muiden kirjastojen kokemusasiantuntijoita uudistuksen suunnittelussa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita muutosten suunnittelussa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla kirkastettuna selkeät tavoitteet ja määritetty ne hyödyt, joita muutoksella haetaan. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedottaa muutoksesta myös päättäjiä ja kertoa myös konkreettisesti siitä aiheutuvat, esimerkiksi taloudelliset, hyödyt. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia tarkka ja konkreettinen suunnitelma ennen kuin siitä lähdetään neuvottelemaan ja jatkojalostamaan esimerkiksi tilapalveluiden tai rakentajan kanssa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjasto on asiantuntija myös tilauudistuksissa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että muutoksille varataan riittävästi aikaa ja varautua yllättäviin muutoksiin. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että henkilökunta koulutetaan ja henkilökunnalla on riittävästi aikaa orientoitua toimintamallin muutoksiin ja uusiin tehtäviin suhtaudutaan joustavasti. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä seurata ja kerätä asiakkailta, henkilökunnalta ja sidosryhmiltä aktiivisesti palautetta muutoksesta. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä aktiivisesti seurata ja arvioida muutoksen toteutumista ja tehdä siihen muutoksia korjata sitä tarvittaessa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että uudistuksessa huomioidaan kirjaston henkilökunnan jaksaminen ja turvallisuus. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä huomioida, että muutos ei vaaranna palveluita tai niiden laatua. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että muutos ei ole liian haastava eri asiakasryhmille, esimerkiksi vanhuksille. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella omaa roolia ja toimintoja, joita se voi tarjota kuntalaisille erilaisissa kriisitilanteissa sekä selvittää onko kunnassa muita julkisia tiloja, joita kuntalaiset voivat käyttää kriisitilanteissa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella toimintaympäristön muutoksia laajasti, ja kehittää toimintaansa muutosten mukaisesti aktiivisesti eikä jäädä odottamaan seurauksia. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)

2. Kuntalaisten ja kumppaneiden osallistaminen kirjastotilojen kehittämiseen

Kirjastojen kannattaisi osallistaa henkilökunta, kuntalaiset, asiakkaat ja päättäjät kirjastotilojen ja kirjaston toiminnan kehittämiseen. Yhteinen kehittäminen voi parantaa palveluiden laatua ja sitoutumista ja tukea sitä, että myös tilat ovat tarkoituksenmukaiset.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastolain mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskeissa keskeisissä päätöksissä. Nykyisen kuntalain (410/2015) 22 §:n mukaiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tulee ottaa huomioon myös kirjastotilojen kehittämisessä. (Kirjastolaki ja Kuntalaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaiset henkilöt voivat käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja tukemaan kansalaisyhteiskuntaa ja yhteiskunnan demokraattista kehitystä. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa kulttuurista keskustelua ja demokratiaa edistävää toimintaa esimerkiksi keskustelutilaisuuksien avulla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa moninaisia kohtaamisia ja tapahtumia, joilla voidaan edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa kuntalaiset palveluiden ja tilojen suunnitteluun jo alkuvaiheessa. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla avoin ja turvallinen tila kaikille. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa käyttäjiä toimintansa, tilojensa ja palveluidensa kehittämiseen. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa kuntalaiset ja kuntalaisen moninaisuutta edustavat erilaiset järjestöt ja yhdistykset kehittämään kirjastoa tasapuolisesti. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa asiakkaat tapahtumien ideointiin, suunnitteluun ja järjestämiseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa eri sidos- ja asiakasryhmien tasavertaiset mahdollisuudet järjestää tapahtumia kirjastotiloissa ja kirjaston on hyvä tukea järjestäjiä tarvittaessa tapahtuman toteutuksessa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä ottaa eri kohderyhmien edustajia mukaan toiminnan ja viestinnän suunnitteluun ja testaukseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa kutsua keskustelemaan ja osallistaa kuntapäättäjät ja kuntalaiset kirjastotilojen ja -palveluiden kehittämiseen. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa osallistaa asiakkaat kehittämään omatoimiaukiolon palveluita ja toimintaa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjaston kannattaa kehittää toimintaa ja tiloja yhdessä asiakkaiden kanssa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastotilan äänimaiseman suunnittelu kannattaa toteuttaa asiakkaiden, henkilökunnan ja muiden kirjaston sidosryhmien yhteistyönä. (Elämän ääniä, Luoti)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastojen asiakkaat olisi hyvä osallistaa tilojen ja tilaviestinnän suunnitteluun. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastotilan remontin suunnittelussa olisi hyvä osallistaa myös asiakkaat tilan suunnitteluun. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa luovasti ja eri tavoin asiakkaat tilojen ideointiin, kehittämiseen ja remontointiin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa yhteistyökumppanit uusien tilojen ideointiin, kehittämiseen ja remontointiin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kerätä ja tallentaa koko ajan tilojen liittyvää palautetta ja ideoita asiakkailta. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa henkilökunta, asiakkaat ja tapahtumien esiintyjät esiintymislavan ja -tilan suunnitteluun. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita ja asiakasryhmiä ja yhteistyökumppaneita kirjaston remontin suunnittelun. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat kirjastotilan suunnitteluun. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat tilojen koristeluun – esimerkiksi lukiolaiset voivat suunnitella ja toteuttaa sateenkaarihyllyn. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pitää kaikkia saatuja asiakaspalautteita esillä kirjastotilassa ja kehottaa asiakkaita aktiivisesti jättämään palautetta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret nuorten oman tilansa ideointiin hyödyntämällä kyselyitä, työpajoja ja tekemällä yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen kanssa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret koristelemaan kirjastotiloja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kerätä palautetta ja kehittämisideoita asiakkailta koko ajan. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa kuntalaiset ja paikallisyhdistyksen suunnittelemaan kirjaston muuttoa uusiin tiloihin yhdessä tilapalveluiden kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kertoa, tiedottaa aktiivisesti, rohkaista ja ideoida yhdessä kuntalaisten kanssa erilaisia toimintoja, tapahtumia ja kurseja mitä kuntalaiset voivat omatoimisesti järjestää kirjastotaloissa – syntymäpäiväjuhlista Euroviisu-valvojaisiin, myyjäisistä kylätapahtumiin. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määritellä ja sanoittaa omaa roolia ja merkitystä kuntalaisille yhdessä kuntalaisten kanssa ja tiedottaa siitä laajemmin kuntalaisille ja medialle ja siten vahvistaa toimintaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä toteuttaa säännöllisiä keskustelutilaisuuksia kyläaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia kirjastotilan viihtyvyyttä ja siihen liittyviä ratkaisuja yhdessä kuntalaisten tai kylätaloaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kehittää ja toteuttaa säännöllisesti Kumppanuuspyöytä-toimintaa, jossa kuntalaiset, kirjaston henkilökunta ja kaupungin eri viranhaltijat eri hallintokunnista keskustelevat kirjaston toiminnasta ja sen kehittämisestä formaalisti. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi tärkeää kehittää toimintaa kuntalaista varten, ennemminkin kuin pohtia ensisijaisesti, miten kirjasto itse haluaisi asiat tehtävän. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa kuntalaiset arvioimaan ja kehittämään kirjaston toimintaa ja varmistaa siten, että kirjasto tuottaa oikeita palveluita, oikealla tavalla, oikeassa tilassa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita, yhteistyötoimijoita ja sidosryhmiä uuden tai remontoitavan tilan suunnitteluun hyödyntämällä esimerkiksi palvelumuotoilun menetelmiä ennen tilan virallisen suunnittelun alkamista ja tuoda asiakas-toiveet osaksi suunnitelmia. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaita muutosten suunnittelussa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)

3. Esteettömyys ja saavutettavuus

Lainsäädäntö ja ohjeistukset korostavat esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioimista kirjastotiloissa. Kirjastot voivat myös hyödyntää asiantuntijaosaamista ja omaa kokemustaan tilojen kehittämisessä

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso (1/2)

- ▶ Kirjastopalveluissa on turvattava pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin fyysisesti ja sähköisesti; aineistovalikoima ja toteutustapa voi vaihdella kirjaston koon, palveluverkon ja yhteistyöratkaisujen mukaan. Osa sisällöistä voi olla saatavilla verkon, varauksen, kuljetusten tai yhteistyön kautta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Työntekijän tulee arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista myös kirjaston työympäristössä ja kehittää työoloja toimintaympäristö ja olosuhteet huomioon ottaen. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastojen tulee tehdä kohtuulliset mukautukset kirjastotilaan, jotta vammainen henkilö voi asioida yhdenvertaisesti muiden kanssa kirjastossa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tarvittavat kohtuulliset mukautukset myös työympäristöön, jotta vammainen työntekijä voi suoriutua työtehtävistään ja edetä työurallaan yhdenvertaisesti. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen sekä sen pihaja oleskelualueiden suunnittelussa ja rakentamisessa on otettava esteettömyys ja käytettävyys huomioon käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla. (Rakentamislaki)
- ▶ Esteettömyys ja käytettävyys tulee ottaa huomioon rakennuksen käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla. Tämä voi tarkoittaa kirjastotilojen osalta esimerkiksi kulkureittien, palvelupisteiden ja tilojen käytettävyyden huomioimista eri käyttäjäryhmille. (Rakentamislaki)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen maksuttomuuden säilyttämistä. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja toimimaan digitaalista tasa-arvoa tukevana toimijoina esimerkiksi tarjoamalla ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja opastusta. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota eri kielillä aineistoa, joka tukee kaikkien mahdollisuuksia kehittää tietoaan ja taitojaan taustasta riippumatta. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjastojen on hyvä viestiä tapahtumistaan eri kielillä, jotta ne tavoittavat myös kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisia yleisöjä. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston neuvonnan on hyvä olla saavutettavaa ja helposti lähestyttävää fyysisesti ja henkisesti. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä olla saavutettava sijainnin ja aukioloaikojen näkökulmasta paikalliset tarpeet huomioiden. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti saavutettava myös erityisryhmille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla tarvittavia ja ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja ohjelmistoja henkilökunnan ja asiakkaiden käyttöön. (YKS 2016–2020)
- ▶ Henkilökunnan on hyvä osata antaa teknistä tukea asiakkaille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä ottaa saavutettavuus mukaan strategiseen ja talouden suunnitteluun. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä seurata saavutettavuuden kehittymistä osana arviointi- ja laatutyötä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä huolehtia siitä, että yhdenvertaisuuden edistämistä koskeva suunnittelu kattaa myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa kuntalaiset ja kuntalaisen moninaisuutta edustavat erilaiset järjestöt ja yhdistykset kehittämään kirjastoa tasapuolisesti. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelupisteessä on hyvä olla käytössä kommunikointia helpottavia apuvälineitä ja laitteita, esimerkiksi induktiosilmukka. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan ja palvelupisteiden on hyvä olla helposti löydettävissä ja tunnistettavissa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelijoiden kielitaito (ml. viittomakieli) on hyvä tehdä näkyväksi asiakkaille. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa eri sidos- ja asiakasryhmien tasavertaiset mahdollisuudet järjestää tapahtumia kirjastotiloissa ja kirjaston on hyvä tukea järjestäjiä tarvittaessa tapahtuman toteutuksessa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tapahtumatiloihin on hyvä olla esteetön pääsy. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä, tapahtuma- ja tilaviestinnässä, on hyvä käyttää selkeää yleiskieltä tai selkokieltä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä huomioida eri asiakasryhmien tarpeet ohjelmasuunnittelussa; kielet, tulkkaus, materiaalien esteettömyys etc. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä arvioida tarpeen mukaan, milloin kuulutuksia tai muuta kiireellistä viestintää kannattaa toteuttaa useammalla kuin yhdellä kielellä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä toistaa kuulutusinfo erillisellä näytöllä, koska kaikki eivät kuule kuulutuksia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso (2/2)

- ▶ Kirjastojen viestintämateriaaleja on hyvä olla myös selkokielisinä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä käytettävän kielen on hyvä olla selkeää ja ymmärrettävää sekä puheessa että teksteissä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä viestiä saavutettavuudesta ainakin esitteissä ja verkkosivuilla: asiakkaiden on hyvä pystyä arvioimaan kuinka helppoa tiloissa toimiminen ja palveluiden käyttäminen tai tapahtumiin osallistuminen on. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakastilojen on hyvä olla esteettömät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan tilojen on hyvä olla esteettömät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston erilaiset tapahtumat ja toiminnot on hyvä olla esteettömiä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä hyödyntää asiantuntija-arviota tai esteettömyyskartoitusta tilojen saavutettavuuden kehittämisessä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston opasteiden on hyvä olla saavutettavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla opasteita ulkona, jotka johdattavat asiakkaan kirjastoon. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastotiloissa on hyvä olla opasteita, joiden avulla asiakkaat ja henkilökunta löytävät eri tiloja ja palveluita. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Palvelupisteeltä on hyvä olla näköyhteys sisäänkäyntiin, jotta henkilökunta huomaama mahdollisesti apua tarvitsevat asiakkaat. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston sisääntulon välittömässä läheisyydessä on hyvä olla kohteen opastaulu, johon on merkitty kirjaston pohjapiirros, tärkeimpien palvelujen ja tilojen, eri osastojen ja wc-tilojen sijainnit sekä esteettömät kulkuväylät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastoon saapuminen on hyvä olla esteetön: liikkuminen ulkotiloista sisälle, esteettömät autopaikat, saattoliikenteen pysähtymispaikka, tasaisia kovapintaisia kulkuväyliä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston pääsisäänkäynnin on hyvä olla helposti tunnistettava ja löydettävissä ja esteetön. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tiloihin on hyvä olla esteetön pääsy suoraan aulasta, käytävältä tai muusta vastaavasta tilasta. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston kulkuväylien ja tilojen mitoituksen on hyvä mahdollistaa liikkumisen apuvälineiden kanssa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston saavutettavalle aineistolle, kuten äänikirjoille, isotekstisille kirjoille ja selkokirjoille varatut hyllyt on hyvä sijoittaa helppopääsyiseen ja helposti löydettävään paikkaan. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä pyrkiä tarjoamaan mahdollisimman allergiaystävällinen ja saavutettava tila tai alue. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tiloihin on hyvä päästä apuvälineiden ja mahdollisen avustajan kanssa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tilojen on hyvä olla monikäyttöisiä ja muunneltavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston seinäpintojen on hyvä olla visuaalisesti rauhalliset. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston valaistuksen on hyvä olla riittävä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä tiedottaa avustavia koiria ja lemmikkejä koskevista käytännöistä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä varautua asiakkaita avustavien työkoirien läsnäoloon, esimerkiksi varaamalla koirille rajatun alueen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelu-/lainauspiste on hyvä olla merkitty opasteella ja sen on hyvä erottua tummuuskontrastina ympäristöstä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Palvelupisteessä on hyvä mahdollistaa asiointi sekä istuen että seisten; toteutus-tapa voi vaihdella. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä huomioida erilaiset asiointitarpeet esimerkiksi tukikaitteen, keppitelineen tai sopivan istuimen avulla. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä olla hyvä ja tasainen valaistus. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastotilassa on hyvä arvioida induktiosilmukan tai muun kuulemista tukevan ratkaisun tarve tilan käyttötarkoituksen mukaan. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston kalusteiden on hyvä olla siirrettäviä ja tilojen muunneltavia, jotta ympäristöä voi muokata esteettömäksi. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston yleisöpöytäpöytä on hyvä olla korkeussäädettäviä tai useammalla eri korkeudella. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan on hyvä auttaa asiakkaita tarvittaessa yleisön käytössä oleviin laitteisiin. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä arvioida, millaisia lainattavia apuvälineitä asiakkaiden käyttöön on tarkoituksenmukaista tarjota. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston yleisvalaistuksen on hyvä olla hyvä, tasainen ja häikäisemätön. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston väri- ja kontrastierot on hyvä huomioida. (lattia erottuu tummuuskontrastina seinästä). (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä olla induktiosilmukka ja siitä kertova opaste. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastotilan akustiikan on hyvä olla hyvä, eikä tila saisi olla kaikuva. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla tarjolla alue tai tila, josta pyritään luomaan mahdollisimman allergiavapaa (esim. pintamateriaalit, sisäilma, kasvit). (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla rauhallinen tila, jossa näkö-, kuulo-, haju- ja muita aistimuksia on mahdollisimman vähän. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastopalvelujen on hyvä olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa suunnitella ja tarvittaessa muunnella tilanteen mukaan kirjaston aukioloaikoja, jotta jokainen asiakas pystyy käyttämään kirjastoa myös pienissä kirjastoissa ja omatoimiaikana. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa viestiä jatkuvasti ja säännöllisesti asiakkaille ja päättäjille uusista ja vakiintuneista palveluista kohderyhmät tavoittavalla viestintätavalla ja siten osaltaan varmistaa palveluiden tasa-arvoisen saatavuuden ja asiakkaiden tasavertaisen kohtelun. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjaston kannattaa mahdollistaa esteetön pääsy kirjastopalveluihin. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastojen kannattaa huomioida asiakkaiden tarpeet aukioloajoissa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Lukukoiratila kannattaa siivota ja tuulettaa heti toiminnan jälkeen. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa kertoa vielä seuraavana päivänä, että tilaa on käytetty lukukoiratoimintaan. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalveluita kannattaa tarjota eri kielillä, jotta tuetaan väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa huomioida kirjastotiloissa väestön väheneminen: kirjastotilojen kannattaa olla esteettömiä ja tiloissa on hyvä pystyä tarjoamaan entistä enemmän palveluita vanhenneelle väestölle. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa huomioida kirjastotiloissa syntyvyyden laskeminen: tulevaisuudessa kirjastotiloja ei ole käyttämässä nykyistä määrää lapsia ja nuoria. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että syrjäisimmillä seuduilla väestö vähenee ja ikääntyneen väestön osuus kasvaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalvelut kannattaa pitää lähipalveluina saavutettavissa joustavasti erilaisia sähköisiä ja fyysisiä tilamahdollisuuksia hyödyntäen. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastotilan olisi hyvä olla esteetön; uutta kirjastoa suunnitellessa olisi hyvä suosia yksitasoisia ratkaisua. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä hyödyntää ulkopuolisia toimijoita (esimerkiksi ammattikorkeakouluopiskelija tai vammaisjärjestön edustaja) arvioimaan tilojen esteettömyyttä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Jos kirjaston ulkopuolelle tulee rakentaa ramppi, olisi hyvä varmistaa, että rampin kunnossa- ja puhtaanapito on helppoa myös talvisin. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilojen olisi hyvä olla selkeitä, itsestään ohjaavia ja helposti hallittavia niin asiakkaan kun myös henkilökunnan näkökulmasta. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa tapahtumatalan esteettömyys ja turvallisuus, varsinkin jos tilaan tuodaan paljon irtotuoleja. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella esteettömyysasiat jo ennen rakennuskohteen valintaa, koska suojelukohteissa kompromissit ovat väistämättömiä – kirjaston olisi hyvä tarkastella esteettömyyttä myös suhteessa kunnan väestö- ja ikärakenteeseen. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella remontin yhteydessä aineistoa ja toteuttaa tarvittaessa poistoja ja poistaa myös kirjahyllyjä, jotta tilasta tulee avara, selkeä ja esteetön. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä olla yksikerroksinen - esteettömyys on helpompaa ja edullisempaa toteuttaa yksikerroksiseen tilaan. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Uutta kirjastotilaa suunnitellessa, olisi hyvä varmistaa, että uudet tilat on riittävät aineiston, toimintojen ja tapahtumien sekä esteettömyyden suhteen – useasti iso tila on akustisesti huonompi kuin pieni tila. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella ja kirjata sisäisesti, ennen ensimmäistä suunnittelupalaveria kaikki esteettömyyteen liittyvät edellytykset, vaateet ja toiveet. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston kalusteiden olisi hyvä olla mahdollisimman paljon liikuteltavia ja muuntuvia, jotta myös tulevaisuuden vaatimusten mukanaan tuomat muutokset ovat mahdollisia. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tuoda kirjastotilojen esteettömyyteen liittyvät konkreettiset vaatimukset esiin jo ensimmäisessä uuden tilan tai tilan remontoinnin suunnittelupalaverissa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa suunnitteluvaiheessa, että kirjasto on saavutettava myös rakennuksen ulkopuolella: invapaikat ja tieviitat ja -opasteet, ohjeistus pääovelle ja kirjaston kyltti ovat välttämättömiä. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää eri järjestöjen osaamista esteettömien tilojen suunnittelussa sekä uusien tilojen testaamisessa ennen valmistumista, mutta myös heti valmistumisen jälkeen. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistua työmaapalaveriin ja valvoa ja varmistaa pientenkin esteettömyyteen liittyvien ratkaisujen toteutumisen tilassa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että tila on riittävän selkeä ja tilava, jotta kirjastossa voi liikkua helposti: aineiston ja hyllyjen määrää olisi hyvä tarkastella kriittisesti. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä keskustella ja sopia rakentajan kanssa, että tiloihin ja esimerkiksi ovien käyttöön joudutaan tekemään muutoksia asiakkailta saadun palautteen perusteella. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Isossa rakennuksessa yhtenä toimijana olevan kirjaston olisi hyvä varmistaa, että se huomataan rakennuksen muista toimijoista, rakennuksessa on kirjaston kyltti ja kirjaston ulko-ovi on helposti tunnistettavissa kirjaston oveksi. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilaviestintä olisi hyvä olla selkeää, suurikokoista ja se olisi hyvä olla muullakin kuin suomen kielellä – painetut tarrat toimivat hyvin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Uusiin kirjastoihin olisi hyvä rakentaa äänentoistojärjestelmä - tapahtumissa ja esityksissä olisi hyvä, että olisi mahdollisuus käyttää mikrofoneja, jotka kuuluvat hyvin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston tila olisi hyvä integroida samassa rakennuksessa toimivan koulun/nuokkarin /tms. kuulutusjärjestelmään - tämä on tärkeää jo erilaisten koko rakennusta koskevien hätä- ja erityistapausten varalta, mutta myös muuhun informointiin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Pienissäkin kirjastoissa olisi hyvä, jos voi kuuluttaa kirjaston sulkeutumisesta, tapahtuman alkamisesta jne. - jos kirjaston sulkeutumisesta kuulutetaan, niin sen pitäisi sitten olla käytäntö joka päivä (kaikki ei tykkää kuuluttaa). (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, että kirjastotila ja kalusteet ovat mahdollisimman muunneltavat ja tila jätetään mahdollisimman väljäksi viihtyvyyden ja esteettömyyden takia: kirjaston olisi hyvä mallintaa ja testata kulkureitit ja asiakasvirrat jo tilan suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotila olisi hyvä toteuttaa yhdessä tassa, jotta kirjaston valvonta olisi helpompaa ja esteettömyys toteutuisi ilman suuria investointeja. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

4. Päätäväiestintä

Kirjastojen olisi hyvä viestiä aktiivisesti päätäjille roolistaan ja tilatarpeistaan ja perustella tilatarpeita lainsäädännöllä ja ohjaavilla asiakirjoilla. Kirjastojen kannattaisi lisätä aktiivista vuoropuhelua päätäjien kanssa ja tehostaa viestintää tekemällä yhteistyötä kunnan eri kulttuuritoimijoiden kanssa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

EI MAININTOJA

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen johdon kannattaa parantaa yhteydenpitoa kuntapäättäjien kanssa ja tiedottaa päätäjille oman kirjaston asioista, kirjaston kehittämisestä ja varmistaa että kuntapäättäjät tuntevat mm. Lain yleisistä kirjastoista. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa kutsua keskustelemaan ja osallistaa kuntapäättäjät ja kuntalaiset kirjastotilojen ja -palveluiden kehittämiseen. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa viestiä jatkuvasti ja säännöllisesti asiakkaille ja päätäjille uusista ja vakiintuneista palveluista kohderyhmät tavoittavalla viestintätavalla ja siten osaltaan varmistaa palveluiden tasa-arvoisen saatavuuden ja asiakkaiden tasavertaisen kohtelun. (Peruspalveluiden arviointi 2019)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastojen tulisi saada rahaa tilojen kehittämiseen ja remontoimiseen. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kehittää ja toteuttaa säännöllisesti Kumppanuuspöytä-toimintaa, jossa kuntalaiset, kirjaston henkilökunta ja kaupungin eri viranhaltijat eri hallintokunnista keskustelevat kirjaston toiminnasta ja sen kehittämisestä formaalisti. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä järjestää säännöllisiä yhteisiä kokouksia kunnan eri kulttuuritoimijoiden johdon ja myös eri yksiköiden henkilökunnan kanssa ja siten kehittää toimintaa yhdessä ja varmistaa tiedonkulku eri yksiköiden välillä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston ja kunnan eri toimijoiden yhteistyötä olisi hyvä johtaa tai koordinoida yksi henkilö. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia kunnan eri kulttuuritoimijoiden kanssa, miten ne voisivat yhdessä vaikuttaa kuntapäättäjiin ja kuntastrategioihin tekemällä tiivistä yhteistyötä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla kirkastettuna selkeät tavoitteet ja määritetty ne hyödyt, joita muutoksella haetaan. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedottaa muutoksesta myös päättäjiä ja kertoa myös konkreettisesti siitä aiheutuvat, esimerkiksi taloudelliset, hyödyt. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)

5. Henkilökunnan tilat ja työhyvinvointi

Kirjastojen olisi hyvä viestiä aktiivisesti päättäjille roolistaan ja tilatarpeistaan ja perustella tilatarpeita lainsäädännöllä ja ohjaavilla asiakirjoilla. Kirjastojen kannattaisi lisätä aktiivista vuoropuhelua päättäjien kanssa ja tehostaa viestintää tekemällä yhteistyötä kunnan eri kulttuuritoimijoiden kanssa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla osaava henkilöstö, joka voi toteuttaa kirjastolain mukaisia tehtäviä tarkoituksenmukaisissa palveluympäristöissä (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Työnantajan tulee arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista myös kirjaston työympäristössä ja kehittää työoloja toimintaympäristö ja olosuhteet huomioon ottaen. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tarvittavat kohtuulliset mukautukset myös työympäristöön, jotta vammaisen työntekijä voi suoriutua työtehtävistään ja edetä työurallaan yhdenvertaisesti (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Asiakkaiden ja henkilöstön työskentelyympäristössä on hyvä huolehtia henkilösuojasta ja yksityisyyden säilymisestä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan tilojen on hyvä olla esteettömät (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjaston kannattaa informoida henkilökuntaa tulevista äänihäiriöistä, jotta oman työn suunnittelu olisi helpompaa. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaisemaa suunnitellessa kannattaa varmistaa, että henkilökunnalla on käytössä ja se saa pitää taukoa rauhallisessa ja hiljaisessa tilassa. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaiseman suunnittelussa kannattaa kuunnella henkilöstön toiveita ja kokemuksia. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaiseman suunnittelussa kannattaa huomioida, että henkilökunta saa tilan, jossa voi työskennellä rauhallisesti keskittyen työtehtäviin. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaisemaa suunnitellessa kannattaa huomioida työntekijöiden yksilölliset ääniherkkyydet; henkilökunnan hyvinvointia vahvistaa, jos kukin voi valita omaa työskentelyä tukevan äänimaiseman. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaailmaa suunnitellessa kannattaa varmistaa, että henkilökunnalla on taukopaikka, jossa voi halutessaan palautua äänimaailmasta. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjastotilan äänimaiseman suunnittelu kannattaa toteuttaa asiakkaiden, henkilökunnan ja muiden kirjaston sidosryhmien yhteistyönä. (Elämän ääniä, Luoti)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston henkilökunnan työ- ja taukotilojen viihtyvyyteen olisi hyvä panostaa. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia yhdessä henkilökunnan kanssa onko avotoimisto parempi ratkaisu kuin erilliset työhuoneet. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotiloja suunnitellessa, olisi hyvä varmistaa, että henkilökunnalle tulee riittävät ja rauhalliset tilat. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla työtiloista erillään oleva oma rauhallinen taukotila henkilökunnalle, jossa voi säilyttää, lämmittää ja nauttia lounaan. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

6. Riittävän suuret kirjastotilat

Kirjastolain tehtävät edellyttävät, että käytettävissä on toimintaan nähden tarkoituksenmukaiset tilat. Tilojen riittävyyttä voidaan tarkastella suhteessa palveluihin, käyttäjämääriin ja paikallisiin ratkaisuihin.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöllä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä tulee mahdollistaa kansalaistoiminnan tukeminen. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanituloissa tai digitaalisesti. Tarvitavan tekniikan määrä ja laatu riippuvat paikallisesta toiminnasta ja toteutustavasta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava mahdollisuus yhteisölliseen kohtaamiseen. Tämä voi toteutua pysyvänä tilana, muunneltavana alueena tai muuna paikallisesti tarkoituksenmukaisena järjestelyinä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston tilojen on hyvä olla monikäyttöisiä ja muunneltavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastotila kannattaa toteuttaa avoimia oppimisympäristöjä, joissa voidaan tukea väestön omaehtoista elinikäistä oppimista ja maahan muuttaneiden kotoutumista. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastotilojen tulisi olla riittävän suuret, jotta niissä voi toteuttaa kirjastolain velvoittamia tehtäviä ja että tilojen esteettömyys voidaan varmistaa. (Kysely: Kirjastotilaaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastotilaa olisi hyvä avartaa esimerkiksi tekemällä poistoja ja poistamalla hyllyjä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä varmistaa riittävät henkilöstötilat ja varastot käytännön tarpeisiin remontteja tai uusia tiloja suunnitellessa. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastotilaa suunnitellessa olisi hyvä tarkastella kirjastoa erilaisina tiloina ja varmistaa että kaikki tarvittavat tilat, myös rauhalliset, varattavat ja suljettavat tilat toteutuvat. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella remontin yhteydessä aineistoa ja toteuttaa tarvittaessa poistoja ja poistaa myös kirjahyllyjä, jotta tilasta tulee avara, selkeä ja esteetön. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä varmistaa, että uuteen tilaan saadaan rakennettua tiloja, jotka mahdollistavat eri toimintojen toteuttamisen samaan aikaan siten, etteivät ne häiritse toisiaan tai kirjaston normaalia toimintaa – iso yhtenäinen tila, jossa on kaikki toiminnot ei ole välttämättä toimiva. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Uutta kirjastotilaa suunnitellessa, olisi hyvä varmistaa, että uudet tilat on riittävät aineiston, toimintojen ja tapahtumien sekä esteettömyyden suhteen – useasti iso tila on akustisesti huonompi kuin pieni tila. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, ettei tilasta tule liian pieni, jotta tilassa voidaan toteuttaa kaikki kirjastolaissa edellytetyt tehtävät ongelmitta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla isot tilat ja tasot, jossa lähtevä ja tuleva aineisto on helppo käsitellä: logistiikkaan olisi hyvä panostaa. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotiloja suunnitellessa, olisi hyvä varmistaa, että tilaan tulee riittävä säilytys- ja varastotilat. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

7. Turvallisuus ja riskienhallinta

Kirjastotilojen suunnittelussa ja käytössä on tärkeää huomioida fyysinen ja henkinen turvallisuus sekä varautuminen erilaisiin käyttötilanteisiin.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjistorakennus tulee suunnitella ja rakentaa paloturvalliseksi. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjistorakennuksen tulee olla sellainen, että siinä olevat voivat palon sattuessa pelastautua tai heidät voidaan pelastaa. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjistorakennuksen tulee olla terveellinen ja turvallinen rakennuksen sisäilma, kosteus-, lämpö- ja valaistusolosuhteet sekä vesihuolto huomioon ottaen. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjistorakennus tulee suunnitella ja rakentaa sen käyttötarkoituksen edellyttämällä tavalla siten, että sen käyttö ja huolto on turvallista. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti saavutettava myös erityisryhmille. (YKS 2016-2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti turvallinen myös tapahtumien aikana. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä huolehtia siitä, että asiakkaiden yksityisyys säilyy. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla avoin ja turvallinen tila kaikille. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä arvioida tarpeen mukaan, milloin kuulutuksia tai muuta kiireellistä viestintää kannattaa toteuttaa useammalla kuin yhdellä kielellä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä toistaa kuulutusinfo erillisellä näytöllä, koska kaikki eivät kuule kuulutuksia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston sisääntulon välittömässä läheisyydessä on hyvä olla kohteen opastaulu, johon on merkitty kirjaston pohjapiirros, tärkeimpien palvelujen ja tilojen, eri osastojen ja wc-tilojen sijainnit sekä esteettömät kulkuväylät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua valeinformaatioon, hybridivaikuttamiseen ja kärjistyneeseen keskusteluun, joka voi haastaa myös kirjastot esimerkiksi tiloissa järjestettävissä tilaisuuksissa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua yhteiskunnallisen keskustelun lisääntymiseen mutta myös sen mahdollistamiseen kirjastotiloissa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua populististen puolueiden vallan kasvuun, joka voi vaikuttaa kirjastotilojen ja -palveluiden arvostukseen monin eri tavoin; kirjastonjohtajan rooli kirjaston palveluiden ja tilojen puolustajana kasvaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varmistaa, että kirjastotiloissa voi toteuttaa demokratiatyötä. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjaston kannattaa kertoa vielä seuraavana päivänä, että tilaa on käytetty lukukoiratoimintaan. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa laatia riskikartoitus lukukoiratoiminnasta. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratila kannattaa siivota ja tuulettaa heti toiminnan jälkeen. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa kertoa vielä seuraavana päivänä, että tilaa on käytetty lukukoiratoimintaan. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan kannattaa varmistaa etukäteen, että lukukoiratoimintaan osallistuvalla ei ole allergiaa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan kannattaa varautua allergisen asiakkaan auttamiseen lukukoiratoiminnan yhteydessä. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoiminta kannattaa toteuttaa sille rakennetussa tilassa, koska koirapelkoiset tai kulttuurinsa takia koiria vieroksuvat eivät välttämättä voi olla samassa tilassa koiran kanssa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella tarkasti tallentavien valvontakameroiden paikat ja katvealueet. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa tapahtumatilanteiden esteettömyys ja turvallisuus, varsinkin jos tilaan tuodaan paljon irtotuoleja. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastojen isojen tapahtumien yhteydessä olisi hyvä, että henkilökunta kiertäisi tilassa ja tarvittaessa tilassa vierailisi myös vartija. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla turvallisen tilan periaatteet myös nuorten osastolla, periaatteiden tulisi olla selkeästi ilmaistu. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa sijaitseva keittiö olisi hyvä olla mahdollisimman turvallinen ja sinne olisi hyvä päästä suoraan päätilasta. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia kylätalotoiminnan säännöt yhdessä kyläläisten kanssa ja perustella selkeästi miksi kirjastotilan tulee olla esteetön, siivottavissa ja turvallinen. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla esillä turvallisen tilan periaatteet, kirjaston käytön omatoimiohjeet ja käyttösäännöt ja ne olisi hyvä käydä läpi kuntalaisten ja kylätaloaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilojen, myös suljettavien tilojen olisi hyvä olla helposti valvottavissa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotila olisi hyvä toteuttaa yhdessä tassa, jotta kirjaston valvonta olisi helpompaa ja esteettömyys toteutuisi ilman suuria investointeja. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla tallentava videovalvonta, jossa ei olisi katvealueita. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä viestiä näkyvästi tallentavasta videovalvonnasta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä harkita nuorisolle suunnatun tilan sijoittamista siten, että henkilökunta voi vahtia ko. tilaa helposti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Olisi hyvä laatia turvallisuussuunnitelma ja ohjeistus omatoimijalle, jotka voi antaa paperisena asiakkaalle osana omatoimisopimusta. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Olisi hyvä laatia henkilökunnalle ohjeistus ja turvallisuussuunnitelma omatoimijalle. (Kysely: omatoimikirjasto)

8. Kumppanuudet ja yhteiset tilat

Kirjastot voivat hyödyntää kumppanuuksia ja yhteisiä tilaratkaisuja palveluiden laajentamisessa ja resurssien käytön tehostamisessa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa yhteistyökumppaneiden ja kuntalaisten tapahtumatoimintaa tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa palveluiden ja tapahtumien tuotannossa. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä kotoutumistoimijoiden kanssa ja hyödyntää kirjaston sisältöjä, palveluja ja tarvittaessa tiloja kotoutumisen edistämässä. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjastojen on hyvä tarjota näkyvyyttä ulkomaalaistaustaisten, kansainvälisten ja kulttuurisesti moninaisten taidetapahtumien viestinnälle myös tiloissaan ja tilaviestinnässään. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa pyrkiä jakamaan tiloja muiden kunnallisten toimijoiden kanssa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjaston kannattaa tehdä yhteistyötä eri toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että muutto maalta kaupunkiin jatkuu. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa sijoitetaan sinne, missä ihmiset viettävät aikaansa ja hoitavat asioitaan. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjaston kannattaa toteuttaa fyysiset toimipisteet ja tilaratkaisut julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa yhteistyössä. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa harkita erilaisten asiakaspalvelupisteiden ottamista tiloihinsa ja siten parantaa muiden julkisten palvelujen saavutettavuutta. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä monisektoraa-lista yhteistyötä palvelukonseptien kehittämisessä ja tilojen joustavassa käytössä. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa pyrkiä jakamaan tiloja muiden kunnallisten toimijoiden kanssa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen johdon kannattaa parantaa yhteydenpitoa kuntapäättäjien kanssa ja tiedottaa päättäjille oman kirjaston asioista, kirjaston kehittämisestä ja varmistaa että kuntapäättäjät tuntevat mm. Lain yleisistä kirjastoista. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa kutsua keskustelemaan ja osallistaa kuntapäättäjät ja kuntalaiset kirjastotilojen ja -palveluiden kehittämiseen. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa voi tarjota digitukea yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastotiloihin kannattaa luoda tila ja tarvittava teknologia, jossa paikallista kulttuuri- ja kansalaistoimintaa voi toteuttaa. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarjota tiloja kuntalaisille ja yhteisöille. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa sijoittaa sinne, missä ihmiset viettävät aikaansa ja hoitavat asioitaan. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjaston kannattaa toteuttaa fyysiset toimipisteet ja tilaratkaisut julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa yhteistyössä. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa harkita erilaisten asiakaspalvelupisteiden ottamista tiloihinsa ja siten parantaa muiden julkisten palvelujen saavutettavuutta. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (1/2)

- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella ja selvittää miten ja millaista yhteistyötä kirjasto voi tehdä kunnan eri kulttuuritoimijoiden niin työtehtävien kuin myös tilojen ja laitteiden osalta. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia mahdollisuutta rakentaa matalahierarkkinen yhteistyötoimintamalli kunnan eri kulttuuritoimijoiden välille esimerkiksi rakentamalla yhteinen tulokortti ja tavoitteet ja selvittää voiko sisäisestä laskutuksesta luopua. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä järjestää säännöllisiä yhteisiä kokouksia kunnan eri kulttuuritoimijoiden johdon ja myös eri yksiköiden henkilökunnan kanssa ja siten kehittää toimintaa yhdessä ja varmistaa tiedonkulku eri yksiköiden välillä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston ja kunnan eri toimijoiden yhteistyötä olisi hyvä johtaa tai koordinoida yksi henkilö. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia kunnan eri kulttuuritoimijoiden kanssa, miten ne voisivat yhdessä vaikuttaa kuntapäätäjiin ja kuntastrategioihin tekemällä tiivistä yhteistyötä. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että seurantatiedot kerätään oikealle toimijalle, jos kirjasto tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia yhdessä kunnan kulttuuritoimijoiden kanssa yhteismarkkinoinnin toteutusta – kuntalaista kiinnostaa tapahtumat ja palvelut, ei se kuka ne tuottaa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedostaa sen asema matalan kynnyksen toimijana, joka voi vetää uusia asiakkaita samassa rakennuksessa olevien toimijoiden pariin. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedostaa, että lapsille järjestettävät tapahtumat ja yhteistyö päiväkotien ja koulujen kanssa vetää myös lasten huoltajia kirjastoon. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä matalalla byrokraatialla samassa rakennuksessa toimivien kunnallisten kulttuuritoimijoiden kanssa. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvää jakaa välineistöä, tiloja ja resursseja arjen tasolla samassa rakennuksessa toimivien toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotilaan olisi hyvä valita toimijoita, jotka tukevat kirjaston toimintaa ja palveluita. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä varmistaa, että yksityisyyden suoja pystytään säilyttämään kaikissa tilassa tarjottavissa palveluissa. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä sopia tarkasti, miten tilaa käytetään eri toimijoiden välillä ja keskustella säännöllisesti tilan käytöstä eri toimijoiden kanssa, kun muut toimijat jakavat tiloja tai järjestävät kirjastotiloissa toimintaa tai tapahtumia. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä määritellä selkeästi kuka mitään palvelua tarjoaa ja viestiä siitä erittäin selkeästi asiakkaille. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Olisi hyvä varmistaa, että kirjaston peruspalvelut ja henkilöstön jaksaminen eivät vaaranna, kun kirjastohenkilökunnan työtehtävät laajenevat ja henkilökunta tarjoaa erilaisia, ei-kirjastotoimintaan liittyviä palveluita. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella henkilöstön osaamista ja resursseja (sijaiset ja lomat) jos henkilöstö tekee muita kuin kirjastotöitä, esimerkiksi Kelan tai kunnanpalveluita. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä ottaa käyttöön Asiointipisteen vastaajapalvelu. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjastotilan logistiikka ja riittävät säilytystilat olisi hyvä varmistaa, myös kumppaneiden tarpeet – ja huomioida vaikutukset omatoimikirjastoon ja omatoimiaikaan. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjaston on tärkeää varmistaa, etteivät eri palvelut ja kirjastotilassa toimivat toimijat rajoita tai estä täysin omatoimiajan toteuttamista kirjastotilassa. (Kysely: Kirjaston tilassa olevat kumppanit ja toimijat)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia tulisiko kirjastotilassa tarjota myös muita kunnan ja viranomaisten palveluita ja voiko kirjaston henkilökunta vastata koulutuksen jälkeen ko. tehtävien hoidosta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä ottaa käyttöön vastaajapalvelu, jonne asiakkaat voivat jättää kysymyksiä – voidaan soveltaa niin kunnan tai viranomaisten palveluissa kuin myös kirjaston omissa palveluissa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä järjestää yhteisiä tapahtumia kirjaston eri yhteistyökumppaneiden kanssa, avoimet ovet tyylisesti ja siten kertoa laajemmin mikä kirjasto oikeastaan on ja mitä kaikkea siellä tapahtuu. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että seurantatiedot kerätään oikealle toimijalle, jos kirjasto tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla galleriatila, jossa voi esitellä paikallista taidetta ja taiteilijoita. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kertoa ja houkuttaa erilaisia yhdistyksiä järjestämään toimintaansa tai kokouksia kirjaston tiloihin. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen, sekä muiden toimijoiden kanssa ja laatia yhteiset pelisäännöt. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä sopia tavasta millä hyödyntää rakennuksessa olevien toimijoiden osaamista, resursseja ja tiloja. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella ja pohtia, miten se profiloituu kuntalaisten silmissä, kun se jakaa rakennuksen muiden toimijoiden kanssa. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että jaetussa rakennuksessa voi liikkua helposti eri toimijoiden välillä. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että yhteisen rakennuksen tiloja voi rajata ja sulkea (jo suunnitteluvaiheessa). (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kävijä-laskurit ja tapahtumiin osallistujat kirjataan oikein, oikealla toimijalle. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella tarkasti tallentavien valvotakameroiden paikat ja katvealueet. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että seurantatiedot kerätään oikealle toimijalle, jos kirjasto tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla oma sisäänkäynti, vaikka kirjasto sijaitsisikin samassa rakennuksessa muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilat olisi hyvä erottaa selkeästi muista samassa rakennuksessa olevien toimijoiden tiloista, ettei rakennuksessa olisi epäselviä "ei-kenenkään-tiloja". (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen, sekä muiden toimijoiden kanssa ja laatia yhteiset pelisäännöt. (Kysely: Samassa rakennuksessa olevien toimijoiden kanssa toimiminen)
- ▶ iKirjastotilan akustiikkaan olisi hyvä kiinnittää huomioita, jotta voidaan vähentää melua esimerkiksi kouluvierailuiden tai tapahtumien yhteydessä. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä yhteistyötä ja hyödyntää kirjaston lähellä olevien toimijoiden resursseja, esimerkiksi koulun kanssa yhteistyö tuolien ja äänentoiston lainauksessa. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä suoraa ja välitöntä yhteistyötä koulun rehtorin ja opettajien kanssa niin kirjastopalveluiden tarjoamisessa, kun myös omatoimiajan rauhallisuuden varmistamisessa. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (2/2)

- ▶ Koulun ja päiväkodin opettajilla olisi hyvä olla oma luokkakohtainen kortti, jolla pääsee omatoimikirjastoon. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret nuorten oman tilansa ideointiin hyödyntämällä kyselyitä, työpajoja ja tekemällä yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen kanssa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia nuortenosaston pelisäännöt yhdessä nuorten kanssa ja siten vahvistaa nuorten sitoutumista ja vastuullisuutta – sääntöjen olisi hyvä olla esillä tilassa ja niitä olisi hyvä tarkastella ja tarvittaessa päivittää säännöllisesti nuorten kanssa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla turvallisen tilan periaatteet myös nuorten osastolla, periaatteiden tulisi olla selkeästi ilmaistu. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa nuortenosaston viihtyvyyteen ja hankkia tilaan pehmeitä, mukavia ja liikuteltavia ja muokattavia kalusteita ja käyttää ammattilaista valaistuksen suunnittelussa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret koristelemaan kirjastotiloja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kerätä palautetta ja kehittämissideita asiakkailta koko ajan. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä yhteistyötä oppilaitoksen kanssa: koulu voi esimerkiksi järjestää opetusta kirjaston musiikkiosastolla ja hyödyntää kirjaston laitteita. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä houkutella koululaisia kirjastoon ja järjestää heille toimintaa kirjaston tiloissa ja kehittää tiivistä yhteistyötä koulun kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella ja tiedottaa aktiivisemmin, ettei esimerkiksi kirjastoauton käynti koulunpihassa vähennä ja heikennä kirjaston merkitystä ja käyttöä koululaisten ja heidän huoltajien sekä opettajien joukossa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä keskustella aktiivisten kyläläisten kanssa, voivatko he tulla ”rauhottamaan” pelkillä läsnäolollaan, tulla vaikka tilaan kahville, kirjastotilaa omatoimiaikana, erityisesti koulupäivän päätyttyä. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella samaan rakennukseen sijoittuvien toimijoiden kanssa tulevaa yhteistyötä rakennuksessa ja päättää yhteisistä pelisäännöistä ja toimintamalleista jo ennen virallista uuden rakennuksen suunnittelua. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston koko henkilökunnan olisi hyvä ja tärkeää tutustua koulujen henkilökuntaan ja näkyä oppilaille talon aikuisina. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella kirjaston sijoittumista samaan rakennukseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa ennen virallisen suunnittelun alkua. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä päästä toiminaan oppilaitoshuollon työryhmässä tai päästä sisälle koulun muuhun sisäiseen toimintaan. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä, yhdessä rakennuksen toimijoiden kanssa, määrittää yhteisiä toimintatapoja ja henkilökunnan roolia, varsinkin jos kirjasto sijaitsee koulun yhteydessä – ”kaikki ovat talon aikuisia”. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa samassa rakennuksessa olevia toimijoita käyttämään kirjastoa ja kirjastotiloja. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulujen välitunneilla oppilaat voivat tulla kirjastoon vain valvovan opettajan seurassa – kirjasto-tila ei ole koulutilaa, vaikka kirjasto sijaitsee koulun kanssa samassa rakennuksessa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää nuorisotoimen ja koulujen erityisosaamista kirjastossa tapahtuvien nuorten haastavien tilanteiden ratkaisemissa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että se toimii kirjastona kaikille alueen asiakkaille, vaikka kirjasto toimisikin samassa rakennuksessa koulujen ja nuokkarin kanssa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rakentaa aktiivista tapahtuma-, ja kerhopalvelutoimintaa koululaisille ja nuorille yhteistyössä samassa rakennuksessa olevien koulujen kanssa ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa – kirjasto on turvallinen ja tapahtumarikas paikka tulla koulupäivän jälkeen. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto toteutetaan osana isompaa rakennusta, kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjastotilan suunnittelu ei jää esimerkiksi koulutilojen suunnittelun jalkoihin. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjastotiloihin tai kirjaston muihin tiloihin ei pääse kuin omatoimiaikana ja kirjaston ollessa auki. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla oma sisäänkäynti, vaikka kirjasto sijaitsisikin samassa rakennuksessa muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilat olisi hyvä erottaa selkeästi muista samassa rakennuksessa olevien toimijoiden tiloista, ettei rakennuksessa olisi epäselviä ”ei-kenenkään-tiloja”. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla tallentava videovalvonta, jossa ei olisi katvealueita. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä viestiä näkyvästi tallentavasta videovalvonnasta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia yhdessä koulun kanssa säännöllisesti päivitettävät yhteiset pelisäännöt ja sopia miten toimitaan ja selvitetään ilkivalta- ja häiriötilanteet. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä säännöllisesti viestiä koulun kanssa laadituista kirjaston käytön pelisäännöistä tilassa sekä kertoa niistä oppilaille ja huoltajille. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarjota tiloja opetuskäyttöön, mutta laatia tarkat ohjeet tilojen käytön suhteen. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulun yhteydessä oleva kirjasto ei ole liian vilkas ja äänekäs, että muut kuntalaiset kokevat tilan viihtyisäksi ja haluavat käyttää tilaa myös koulujen aukioloaikoina. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä harkita nuorisolle suunnatun tilan sijoittamista siten, että henkilökunta voi vahtia ko. tilaa helposti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

9. Tilaviestintä ja näkyvyys

Tilaviestinnän selkeys ja saavutettavuus tukevat kirjaston käytettävyyttä. Opasteiden ja viestinnän ratkaisuja on hyvä suunnitella käyttäjälähtöisesti.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastojen on hyvä tarjota näkyvyyttä ulkomaalaistaustaisten, kansainvälisten ja kulttuurisesti moninaisten taidetapahtumien viestinnälle myös tiloissaan ja tilaviestinnässään. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjastojen on hyvä viestiä tapahtumistaan eri kielillä, jotta ne tavoittavat myös kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisia yleisöjä. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston neuvonnan on hyvä olla saavutettavaa ja helposti lähestyttävää fyysisesti ja henkisesti. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan ja palvelupisteiden on hyvä olla helposti löydettävissä ja tunnistettavissa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä parantaa saavutettavaa ja yhteiskunnan moninaisuutta ilmentävää aineistoa koskevaa löydettävyyttä esimerkiksi teemahyllyillä, rinnakaissijoittelulla tai muulla selkeällä esillepanolla. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelijoiden kielitaito (ml. viittomakieli) on hyvä tehdä näkyväksi asiakkaille. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä voida tarvittaessa toteuttaa tapahtumien striimausta omilla välineillä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä, tapahtuma- ja tilaviestinnässä, on hyvä käyttää selkeää yleiskieltä tai selkokieltä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä huomioida eri asiakasryhmien tarpeet ohjelmasuunnittelussa; kielet, tulkkaus, materiaalien esteettömyys etc. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä toteuttaa kohdennettua viestintää monikanavaisesti ja eri muodoissa, jotta tieto tavoittaa erilaiset käyttäjäryhmät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestin on hyvä olla yhtenäinen eri kanavissa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston monikanavaisessa viestinnässä, kuten tilaviestinnässä sekä toiminta- ja käyttöohjeissa, on hyvä huomioida eri aistit ja erilaiset tavat vastaanottaa tietoa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä arvioida tarpeen mukaan, milloin kuulutuksia tai muuta kiireellistä viestintää kannattaa toteuttaa useammalla kuin yhdellä kielellä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä toistaa kuulutusinfo erillisellä näytöllä, koska kaikki eivät kuule kuulutuksia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä ottaa eri kohderyhmien edustajia mukaan toiminnan ja viestinnän suunnitteluun ja testaukseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston painotuotteiden, kuten esitteet, opasteet ja julisteet, on hyvä olla selkeitä ja visuaalisesti rauhallisia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestintämateriaaleissa on hyvä käyttää kuvaa, joka tukee viestiä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestintämateriaaleissa tekstin on hyvä erottua riittävästi taustasta ja olla kirjoitettu riittävän suurella kirjainkokoalla ja rivivälillä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastojen viestintämateriaaleja on hyvä olla myös selkokielisinä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston käyttämissä kuvissa on hyvä näkyä yhteiskunnan moninaisuus, mutta eri ryhmiin kuuluvien henkilöiden tulisi esiintyä tavallisina asiakkaina sen sijaan, että he edustaisivat jotain ryhmää. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä käytettävän kielen on hyvä olla selkeää ja ymmärrettävää sekä puheessa että teksteissä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä on hyvä huomioida kunnan kielellinen asema; lisäksi viestintää on hyvä tarjota tarpeen mukaan selkokielellä, viittomakielellä ja muilla kunnassa käytetyillä kielillä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä viestiä saavutettavuudesta ainakin esitteissä ja verkkosivuilla: asiakkaiden on hyvä pystyä arvioimaan kuinka helppoa tiloissa toimiminen ja palveluiden käyttäminen tai tapahtumiin osallistuminen on. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston opasteiden on hyvä olla saavutettavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla opasteita ulkona, jotka johdattavat asiakkaan kirjastoon. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastotiloissa on hyvä olla opasteita, joiden avulla asiakkaat ja henkilökunta löytävät eri tiloja ja palveluita. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston sisäntulon välittömässä läheisyydessä on hyvä olla kohteen opastaulu, johon on merkitty kirjaston pohjapiirros, tärkeimpien palvelujen ja tilojen, eri osastojen ja wc-tilojen sijainnit sekä esteettömät kulkuväylät. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen johdon kannattaa parantaa yhteydenpitoa kuntapäättäjien kanssa ja tiedottaa päättäjille oman kirjaston asioista, kirjaston kehittämisestä ja varmistaa että kuntapäättäjät tuntevat mm. Lain yleisistä kirjastoista. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa viestiä jatkuvasti ja säännöllisesti asiakkaille ja päättäjille uusista ja vakiintuneista palveluista kohderyhmät tavoitettavalla viestintätavalla ja siten osaltaan varmistaa palveluiden tasa-arvoisen saatavuuden ja asiakkaiden tasavertaisen kohtelun. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa panostaa kirjastotilan viihtyvyyteen ja tilaviestintään, koska kirjastotila itsessään viestii kirjaston palvelun laadusta ja houkuttelee asiakkaita. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa markkinoida tietoa ja tarinoita. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjaston kannattaa pohtia miten lukukoira-toiminnasta viestitään kirjastotilassa ja eri kanavissa, jotta lukuhetkiin saadaan sopiva määrä osallistujia. (Lukukoira lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa kertoa vielä seuraavana päivänä, että tilaa on käytetty lukukoiratoimintaan. (Lukukoira lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa hankkia kirjastotilan ja viestintään lukukoira-toiminnasta kertova Lukukoira lukemisen edistäjänä kirjastossa -hankkeessa laadittu logo. (Lukukoira lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalveluita kannattaa tarjota eri kielillä, jotta tuetaan väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastojen asiakkaat olisi hyvä osallistaa tilojen ja tilaviestinnän suunnitteluun. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjaston ulko-ovessa olevan viestinnän olisi hyvä olla erityisen selkeää ja koskea vain kyseistä kirjastoa. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilaviestinnässä olisi hyvä käyttää muitakin kieliä suomen lisäksi. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä käyttää some-kanavia aktiivisesti poikkeuksista tiedottamisessa. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä toteuttaa tilaviestintää suomen lisäksi muilla kielillä. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat tilojen koristeluun – esimerkiksi lukiolaiset voivat suunnitella ja toteuttaa sateenkaarihyllyn. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pitää kaikkia saatuja asiakaspalautteita esillä kirjastotilassa ja kehottaa asiakkaita aktiivisesti jättämään palautetta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä viestiä myös tilassa eri kielillä. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hyödyntää tilaviestinnässä QR-koodeja ja ohjeistaa asiakkaita käyttämään niitä. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä viestiä aktiivisesti kirjaston palveluista myös paikkakunnalle tuleville lomalaisille. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia nuortenosaston pelisäännöt yhdessä nuorten kanssa ja siten vahvistaa nuorten sitoutumista ja vastuullisuutta – sääntöjen olisi hyvä olla esillä tilassa ja niitä olisi hyvä tarkastella ja tarvittaessa päivittää säännöllisesti nuorten kanssa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suosittelaa ja vinkata kirjoista ja muusta aineistosta tilaviestinnässä ja hyödyntää tässä myös QR-koodeja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä viestiä aktiivisesti kirjaston palveluista myös paikkakunnalle tuleville lomalaisille. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kertoa, tiedottaa aktiivisesti, rohkaista ja ideoida yhdessä kuntalaisten kanssa erilaisia toimintoja, tapahtumia ja kursseja mitä kuntalaiset voivat omatoimisesti järjestää kirjastotaloissa – syntymäpäiväjuhlista Euroviisu-valvoajisiin, myyjäisistä kylätapahtumiin. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määritellä ja sanoittaa omaa roolia ja merkitystä kuntalaisille yhdessä kuntalaisten kanssa ja tiedottaa siitä laajemmin kuntalaisille ja medialle ja siten vahvistaa toimintaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä mainostaa ja tarjota etäyötiloja kuntaan kesäksi muuttaville henkilöille. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä järjestää yhteisiä tapahtumia kirjaston eri yhteistyökumppaneiden kanssa, avoimet ovet tyylisesti ja siten kertoa laajemmin mikä kirjasto oikeastaan on ja mitä kaikkea siellä tapahtuu. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston julkisivussa olisi hyvä olla kirjastokyltti, jotta muutkin kuin paikalliset löytävät kirjaston. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Omatoimikirjaston ulko-ovessa olisi hyvä olla suomeksi ja muilla tarvittavilla kielillä ohjeet, miten kirjastokortin saa hankittua ja miten kirjastoon pääsee omatoimiaikana. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia yhdessä kunnan kulttuuritoimijoiden kanssa yhteismarkkinoinnin toteutusta – kuntalaista kiinnostaa tapahtumat ja palvelut, ei se kuka ne tuottaa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedostaa sen asema matalan kynnyksen toimijana, joka voi vetää uusia asiakkaita samassa rakennuksessa olevien toimijoiden pariin. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedostaa, että lapsille järjestettävät tapahtumat ja yhteistyö päiväkotien ja koulujen kanssa vetää myös lasten huoltajia kirjastoon. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Isossa rakennuksessa yhtenä toimijana olevan kirjaston olisi hyvä varmistaa, että se huomataan rakennuksen muista toimijoista, rakennuksessa on kirjaston kyltti ja kirjaston ulko-ovi on helposti tunnistettavissa kirjaston oveksi. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston tilaviestintä olisi hyvä olla selkeää, suurikokoista ja se olisi hyvä olla muullakin kuin suomen kielellä – painetut tarrat toimivat hyvin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Uusiin kirjastoihin olisi hyvä rakentaa äänentoistojärjestelmä - tapahtumissa ja esityksissä olisi hyvä, että olisi mahdollisuus käyttää mikrofoneja, jotka kuuluvat hyvin
- ▶ Kirjaston tila olisi hyvä integroida samassa rakennuksessa toimivan koulun/nuokkarin /tms. kuulutusjärjestelmään - tämä on tärkeää jo erilaisten koko rakennusta koskevien hätä- ja erityistapausten varalta, mutta myös muuhun informointiin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Pienissäkin kirjastoissa olisi hyvä, jos voi kuuluttaa kirjaston sulkeutumisesta, tapahtuman alkamisesta jne. - jos kirjaston sulkeutumisesta kuulutetaan, niin sen pitäisi sitten olla käytäntö joka päivä (kaikki ei tykkää kuuluttaa). (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedottaa monikanavaisesti asiakkaita muutoksesta, miksi se tehdään ja miten se tulee auttamaan asiakkaita ja mitä muutoksen toteuttaminen aiheuttaa esimerkiksi aukiolon suhteen (kirjasto on suljettu remontin aikana). (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä selkeyttää kirjastotilassa asiakkaille eri palveluita ja niihin liittyvää tilaviestintää, jotta tila ohjaisi itsessään asiakasta – kirjaston olisi hyvä hyödyntää erillistä suunnittelijaa tehtävään ja käyttää huomiövärejä. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä viestiä näkyvästi talentavasta videovalvonnasta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

10. Viihtyisyys ja tilakokemus

Kirjastotilan viihtyisyys ja houkuttelevuus voivat vaikuttaa tilan käyttöön ja kokemukseen sekä myös esteettömyyteen. Näitä voidaan kehittää esimerkiksi valaistuksen, kalustuksen ja tilaratkaisujen avulla.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Rakennuksen tulee soveltua rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä olla arkkitehtuuriltaan tarkoituksenmukainen ja ympäristöön sopiva. (Rakentamislaki)
- ▶ Rakennuksen on oltava käyttötarkoituksensa soveltuva ja edistettävä terveellisen, turvallisen ja viihtyisän, korkealaatuisen, sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston rakentamisen on perustuttava kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin siten, että historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kulttuuriympäristöjä ei turmella ja rakentamisessa mahdollistetaan myös uusien arvokennusten ja uusien kulttuuriympäristöjen syntyminen. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjaston tilojen on hyvä olla monikäyttöisiä ja muunneltavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston seinäpintojen on hyvä olla visuaalisesti rauhalliset. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston valaistuksen on hyvä olla riittävä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston yleisvalaistuksen on hyvä olla hyvä, tasainen ja häikäisemätön. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla rauhallinen tila, jossa näkö-, kuulo-, haju- ja muita aistimuksia on mahdollisimman vähän. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa panostaa kirjastotilan viihtyvyyteen ja tilaviestintään, koska kirjastotila itsessään viestii kirjaston palvelun laadusta ja houkuttelee asiakkaita. (Peruspalveluiden arviointi 2019)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastotilan olisi hyvä olla avara ja selkeästi havainnoitavissa ja käytettävissä
- ▶ Kirjastotilan olisi hyvä olla viihtyisä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla mahdollisuus syödä ja lämmittää eväitä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjaston viihtyvyyteen olisi hyvä panostaa; saa käyttää rohkeita värejä ja elementtejä. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla rentoja oleskelutiloja. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastotilaa olisi hyvä avartaa esimerkiksi tekemällä poistoja ja poistamalla hyllyjä. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilojen olisi hyvä olla selkeitä, itsestään ohjaavia ja helposti hallittavia niin asiakkaan kun myös henkilökunnan näkökulmasta. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla selkeitä ja rentoja oleskelualueita. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa on hyvä olla eväsnurkkaus, jossa lapset, nuoret, perheet ja ryhmät voivat nauttia eväät rauhassa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa on hyvä olla lajiteltava roskis. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa voi olla myös rentoja ja jopa humoristisia teematiloja – retromainen musiikkiosasto, jossa voi kuunnella musiikkia on toimiva ratkaisu. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston lastenosastolla olisi hyvä olla paljon eri toimintoja spontaaneja toimintoja ja tapahtumia varten – liikuteltava esiintymislava ja äänentoisto, muunneltavat tilat ja kalusteet, rooliasuja, rauhoittumistila, pöytiä ja tuolia ja hauskoja tilallisia elementtejä ja rohkeita väri ratkaisuja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä hyödyntää asiakkaiden tuottamaa materiaalia: esimerkiksi lasten toivotukset toisille lapsille. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat tilojen koristeeluun – esimerkiksi lukiolaiset voivat suunnitella ja toteuttaa sateenkaarihyllyn. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pitää kaikkia saatuja asiakaspalautteita esillä kirjastotilassa ja kehottaa asiakkaita aktiivisesti jättämään palautetta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa nuortenosaston viihtyvyyteen ja hankkia tilaan pehmeitä, mukavia ja liikuteltavia ja muokattavia kalusteita ja käyttää ammattilaista valaistuksen suunnittelussa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret koristelemaan kirjastotiloja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastotiloissa olisi hyvä olla keittiö, jota kuntalaiset pääsevät käyttämään ja valmistamaan tapahtumiin kahvia ja pientä tarjottavaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa sijaitseva keittiö olisi hyvä olla mahdollisimman turvallinen ja sinne olisi hyvä päästä suoraan päätilasta. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia kirjastotilan viihtyvyyttä ja siihen liittyviä ratkaisuja yhdessä kuntalaisten tai kylätaloaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan olisi hyvä valita värejä, taidetta, tapetteja ja kodikkaita yksityiskohtia kirjastotilaan, jotta kirjastosta tulee ilmeikäs ja persoonallinen eikä liian kliininen. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella remontin suunnittelussa myös kirjaston seiniä, ikkunoiden määrää ja kokoa sekä kirjaston suhdetta sen ympäristöön – seinien muuttaminen lasiseiniksi voi muuttaa kirjaston luonnetta ja viihtyvyyttä täysin. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla työpisteistä sekä rauhallisia työtiloja, esimerkiksi kuutioita tai suljettavia huoneita. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella remontin yhteydessä aineistoa ja toteuttaa tarvittaessa poistoja ja poistaa myös kirjahyllyjä, jotta tilasta tulee avara, selkeä ja esteetön. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla erilaisia oleskelutiloja, esimerkiksi looseja, jossa nuoret voivat viettää aikaa yksin tai yhdessä. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä välttää täyttämästä tilaa liian suurella määrällä opasteita; opasteet on hyvä suunnitella niin, ettei niitä tule liikaa ja ne sopivat tilan sisustukseen viihtyisyyttä vähentämättä. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, että kirjastotila ja kalusteet ovat mahdollisimman muunneltavat ja tila jätetään mahdollisimman väljäksi viihtyvyyden ja esteettömyyden takia: kirjaston olisi hyvä mallintaa ja testata kulkureitit ja asiakasvirrat jo tilan suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia isojen ikkunoiden hyötyjä ja haittoja: Korkeat ikkunat ovat moderneja, lisäävät valoa ja tilan tuntua, mutta tuovat kesällä kuumuutta ja heijastuksia ja vievät tilaa hyllyiltä. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston valaistus olisi hyvä olla myös manuaalisesti säädettävissä. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä panostaa viilennettävään ilmanvaihtoon tai lämpöpumppuun jo suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla mahdollisuus tuulettaa tila helposti ja nopeasti, jotta voimakkaista hajuista pääsee nopeasti eroon. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella eri tilojen sijoittaminen, varsinkin kaksikerroksisissa ratkaisuissa sellaisiksi, että asiakkaat löytävät tilat intuitiivisesti ja helposti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulun yhteydessä oleva kirjasto ei ole liian vilkas ja äänekäs, että muut kuntalaiset kokevat tilan viihtyisäksi ja haluavat käyttää tilaa myös koulujen aukioloaikoina. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä huomioida eri kohderyhmien tarpeet, esimerkiksi taaperotila. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Lasten- ja nuorten osasto on hyvä jakaa ikäryhmittäin eri tiloihin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa nuortenosaston viihtyvyyteen ja hankkia tilaan pehmeitä, mukavia ja liikuteltavia ja muokattavia kalusteita ja käyttää ammattilaista valaistuksen suunnittelussa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa nuoret koristelemaan kirjastotiloja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kerätä palautetta ja kehittämissideita asiakkailta koko ajan. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että nuortenosastossa voidaan tehdä ja toteuttaa monenlaisia aktiviteetteja ja toimintoja, esimerkiksi pelaamista, studio toimintaa oleskelua, vinkkausta ja hiljaisuutta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston nuortenosastolla olisi hyvä olla eri tiloja eri toimintoille. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tuottaa ja tarjota aktiivisesti nuorille toimintaa yhdessä eri toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rakentaa nuortenosastolle äänieristys ja tilan on olisi hyvä olla suljettava. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rohkaista nuoria viettämään aikaa nuorten osastolla ja muissa kirjaston tiloissa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suositella ja vinkata kirjoista ja muusta aineistosta tilaviestinnässä ja hyödyntää tässä myös QR-koodeja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnalla tulisi olla nuortenosastolle näköyhteys ja tallentava videovalvonta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä harkita nuorisolle suunnatun tilan sijoittamista siten, että henkilökunta voi vaihtaa ko. tilaa helposti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

11. Äänimaisema ja hiljaiset tilat

Kirjastot voivat tarjota sekä rauhallisia että aktiivisempia tiloja. Äänimaisemaa kannattaa suunnitella tilojen käyttötarkoituksen mukaan ja huomioida esimerkiksi tapahtumien vaikutus tilan rauhallisuuteen.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varuskäytännöllä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevassa suunnittelussa tulee huomioida myös kirjastopalvelut ja kirjastotilat. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston rakenteiden ääneneristävyys ja taloteknisten laitteiden äänitason ja asennusten on oltava sellaisia, että rakennuksen käyttötarkoituksen mukainen toiminta on ääniolosuhteiden puolesta mahdollista. (Rakentamislaki)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti saavutettava myös erityisryhmille. (YKS 2016-2020)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä olla induktiosilmukka ja siitä kertova opaste (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastotilan akustiikan on hyvä olla hyvä, eikä tila saisi olla kaikua (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla rauhallinen tila, jossa näkö-, kuulo-, haju- ja muita aistimuksia on mahdollisimman vähän (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Työnantajan tulee arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista myös kirjaston työympäristössä ja kehittää työoloja toimintaympäristöä ja olosuhteet huomioon ottaen. (Yhdenvertaisuuslaki)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjaston on hyvä päästä suunnittelemaan ja testaamaan uusien laitteiden, työskentelyvälineiden ja kalusteiden äänivaikutuksia ennen ostopäätöstä. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston kannattaa informoida henkilökuntaa tulevista äänihäiriöistä, jotta oman työn suunnittelu olisi helpompaa. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston kannattaa harkita luonnon äänien sisällyttämistä kirjastoympäristöön, jotta levoton äänimaailma rauhoittuisi. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaisemaa suunnitellessa kannattaa varmistaa, että henkilökunnalla on käytössä ja se saa pitää taukoa rauhallisessa ja hiljaisessa tilassa. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaiseman suunnittelussa kannattaa kuunnella henkilöstön toiveita ja kokemuksia. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaiseman suunnittelussa kannattaa huomioida, että henkilökunta saa tilan, jossa voi työskennellä rauhallisesti keskittyen työtehtäviin. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaisemaa suunnitellessa kannattaa huomioida työntekijöiden yksilölliset ääniherkkyydet; henkilökunnan hyvinvointia vahvistaa, jos kukin voi valita omaa työskentelyä tukevan äänimaiseman. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjaston äänimaailmaa suunnitellessa kannattaa varmistaa, että henkilökunnalla on taukopaikka, jossa voi halutessaan palautua äänimaailmasta. (Elämän ääniä, Luoti)
- ▶ Kirjastotilan äänimaiseman suunnittelu kannattaa toteuttaa asiakkaiden, henkilökunnan ja muiden kirjaston sidosryhmien yhteistyönä. (Elämän ääniä, Luoti)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (1/2)

- ▶ Kirjastotilan akustiikkaan olisi hyvä kiinnittää huomioita, jotta voidaan vähentää melua esimerkiksi kouluvierailuiden tai tapahtumien yhteydessä. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljaisia tiloja, myös tapahtumien aikana. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla varattavia, rauhallisia ja äänieristettyjä huoneita tai tiloja eri käyttötarkoituksia varten. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä käyttää paljon sisustuselementtejä, jotka vaimentavat ja parantavat kirjaston äänimaailmaa, esimerkiksi mattoja pöytien alla. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen tila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla varattava suljetavissa oleva tila esimerkiksi kokouksille. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilaa suunnitellessa olisi hyvä tarkastella kirjastotilojen toimintoja sekä tilan hiljaisuusastetta. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston on hyvä varmistaa, että esiintymislava ei pidä ääntä, kun sen päällä liikutaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla äänieristetty ja rauhallinen varattavissa oleva työskentelypiste, joka voidaan toteuttaa helposti myös erillisenä tilana hankittavana podina. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (2/2)

- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla suljettava ja rauhallinen kokoushuone, jonka voi varata käyttöönsä myös verkosta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rakentaa nuortenosastolle äänieristys ja tilan on olisi hyvä olla suljettava. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla suljettavia, rauhallisia kokous- ja työskentelytiloja. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä kiinnittää huomioita akustiikkaan jo suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä käyttää äänimaailma-asiantuntijaa uusien kirjastotilojen suunnittelussa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä tarkastella uuden kirjastotilan korkeutta, koska korkeat tilat voivat lisätä kaikumista tilassa, etenkin jos seinistä puuttuu vaimentavia elementtejä. Usein tilojen korkeutta perustelaan esteettisillä seikoilla, sekä luonnonvalon määrällä. Esteettisyyden ja käytännöllisyyden välille pitäisi kuitenkin löytää kompromisseja niin äänisuunnittelussa kuin muutenkin. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä varmistaa, että uuteen tilaan saadaan rakennettua tiloja, jotka mahdollistavat eri toimintojen toteuttamisen samaan aikaan siten, etteivät ne häiritse toisiaan tai kirjaston normaalia toimintaa – iso yhtenäinen tila, jossa on kaikki toiminnot ei ole välttämättä toimiva. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Uutta kirjastotilaa suunnitellessa, olisi hyvä varmistaa, että uudet tilat on riittävät aineiston, toimintojen ja tapahtumien sekä esteettömyyden suhteen – useasti iso tila on akustisesti huonompi kuin pieni tila. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä tutustua erilaisiin lattiamateriaaleihin, uudenlaiset kokolatiamatot ovat hyvä ratkaisu äänimaailman kannalta. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä pohtia lasipintojen merkitystä akustiikkaan - jos tilassa on isoja lasipintoja, pitäisi olla myös vaimentavia elementtejä. Myös auringonvalon vaikutus pitää huomioida. Valo voi olla häiritsevää esim. päätetyöskentelyn kannalta tai kuumentaa tilaa, jos ei ole jäädytystä tai kunnan verhoja. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä suosia pehmeäpintaisia kalusteita, jotka vaimentavat kirjaston äänimaailmaa. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä varmistaa, että eri toimijoiden väliset seinät on huolellisesti äänieristetty, varsinkin jos seinän takana on äänekästä toimintaa, esimerkiksi koulun ruokala. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla täysin hiljainen tila työskentelyä ja opiskelua varten. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla oma suljettava tila tapahtumille ja erilaisille aktiviteeteille ja kerhotoiminnalle ja vinkkauksille ja tilassa olisi hyvä olla helppokäyttöinen esityslaitteisto. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Jos tilaan tulee lasiseiniä vasten rakennuksen muiden toimijoiden tiloja, olisi hyvä varmistaa, että äänieristys on riittävä – esimerkiksi koulun ruokala heti kirjaston vieressä on huono idea, jos ei ole kunnan äänieristystä. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastotilojen, erityisesti isojen avotilojen suunnittelussa olisi hyvä huomioida ja panostaa tilan äänisuunnitteluun ja hyvään akustiikkaan. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastotilaan portaiden rakenteisiin ja siten akustiikkaan olisi hyvä panostaa, portaat kumisevat helposti tilassa ja niiden alle jäävän tilan hyödyntämistä tulee harkita huolellisesti. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulun yhteydessä oleva kirjasto ei ole liian vilkas ja äänekäs, että muut kuntalaiset kokevat tilan viihtyisäksi ja haluavat käyttää tilaa myös koulujen aukioloaikoina. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen ja rauhallinen tila, johon pääsee myös tapahtumien aikana. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilan akustiikkaan olisi hyvä kiinnittää huomioita, jotta voidaan vähentää melua esimerkiksi kouluvierailuiden tai tapahtumien yhteydessä. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljaisia tiloja, myös tapahtumien aikana. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla varattavia, rauhallisia ja äänieristettyjä huoneita tai tiloja eri käyttötarkoituksia varten. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastotilaan olisi hyvä rakentaa erilaisia tiloja eri käyttötarkoituksiin: äänieristetty, eristettävä ja helposti muunneltava huone, jossa voi toteuttaa erilaisia toimintoja ja tapahtumia eri kohderyhmille. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä käyttää paljon sisustuselementtejä, jotka vaimentavat ja parantavat kirjaston äänimaailmaa, esimerkiksi mattoja pöytien alla. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen tila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla varattava suljetavissa oleva tila esimerkiksi kokouksille. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilaa suunnitellessa olisi hyvä tarkastella kirjastotilojen toimintoja sekä tilan hiljaisuusastetta. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston on hyvä varmistaa, että esiintymislava ei pidä ääntä, kun sen päällä liikutaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla äänieristetty ja rauhallinen varattavissa oleva työskentelypiste, joka voidaan toteuttaa helposti myös erillisenä tilaan hankittavana podina. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen tila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla suljettava ja rauhallinen kokoushuone, jonka voi varata käyttöönsä myös verkosta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rakentaa nuortenosastolle äänieristys ja tilan on olisi hyvä olla suljettava. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla suljettavia, rauhallisia kokous- ja työskentelytiloja. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistua kumppanin järjestämään tapahtumamarkkinointiin ja -viestintään ja siten myös varmistaa, että tapahtumia välittelevät asiakkaat ovat tietoisia tapahtumista. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)

12. Kokoelmat ja tilaratkaisut

Kirjat ja lukemisen edistäminen ovat kirjaston ydin. Kokoelmien sijoittelu ja esillepano vaikuttavat tilan toimivuuteen ja käytettävyyteen. Ratkaisuja voidaan suunnitella paikallisten tarpeiden mukaan.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalveluissa on turvattava pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin fyysisesti ja sähköisesti; aineistovalikoima ja toteutustapa voi vaihdella kirjaston koon, palveluverkon ja yhteistyöratkaisujen mukaan. Osa sisällöistä voi olla saatavilla verkon, varauksen, kuljetusten tai yhteistyön kautta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Yleisellä kirjastolla tulee olla ylläpidetty ja uudistuva kokoelma, joka koostuu fyysisestä aineistosta ja sähköisten aineistojen käyttöoikeuksista. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston kokoelma tulee olla monipuolinen, laadukas ja ajankohtainen ja sitä tulee uudistaa säännöllisesti. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalveluissa on voitava edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Tämä voi tarkoittaa mahdollisuutta keskusteluihin, tapahtumiin ja kohtaamisiin kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanitiloissa tai verkossa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen maksuttomuuden säilyttämistä. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia korostaa, että kirjaston on hyvä edistää tiedon ja kulttuurin saatavuutta. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja tukemaan kansalaisyhteiskuntaa ja yhteiskunnan demokraattista kehitystä. (OKM: Kulttuuripoliitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota eri kielillä aineistoa, joka tukee kaikkien mahdollisuuksia kehittää tietoaan ja taitojaan taustasta riippumatta. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota pääsy aineistoihin, tietoon, ideoihin ja kulttuurisisältöihin riippumatta tiedon muodosta ja mediasta. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä pitää monipuoliset ja uudistuvat kokoelmat käytettävissä. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä pitää kansallista kulttuuriperintöä käytettävissä ja tuoda sitä esiin tarkoituksenmukaisilla tavoilla. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä parantaa saavutettavaa ja yhteiskunnan moninaisuutta ilmentävää aineistoa koskevaa löydettävyyttä esimerkiksi teemahyllyillä, rinnakkaisijoittelulla tai muulla selkeällä esillepanolla. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston saavutettavalle aineistolle, kuten äänikirjoille, isotekstisille kirjoille ja selkokirjoille varatut hyllyt on hyvä sijoittaa helppopääsyiseen ja helposti löydettävään paikkaan. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla esillä kirjallisuutta eri formaateissa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilaan kannattaa koota monipuolisia aineistonäyttelyitä. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjaston kannattaa pitää valtaosa aineistosta, laitteista ja palveluista maksuttomina. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa aineiston hyvään aseteluun tilassa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suosittelaa ja vinkata kirjoista ja muusta aineistosta tilaviestinnässä ja hyödyntää tässä myös QR-koodeja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat tilojen koristeluun – esimerkiksi lukiolaiset voivat suunnitella ja toteuttaa sateenkaarihyllyn. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Uutta kirjastotilaa suunniteltaessa olisi hyvä varmistaa, että uudet tilat ovat riittävät aineiston, toimintojen ja tapahtumien sekä esteettömyyden suhteen – useasti iso tila on akustisesti huonompi kuin pieni tila. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)

13. Asiakaspalvelutilat ja kohtaamiset

Lainsäädäntö korostaa palvelujen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Näitä tulee ottaa huomioon asiakaspalvelutilojen suunnittelussa. Tilaratkaisuilla voi myös vaikuttaa vahvasti asiakaspalvelukokemukseen.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähialue- ja palveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripoliittikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston neuvonnan on hyvä olla saavutettavaa ja helposti lähestyttävää fyysisesti ja henkisesti. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti saavutettava myös erityisryhmille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Asiakkaiden ja henkilöstön työskentelyprosesseissa on hyvä huolehtia henkilösuojausta ja yksityisyyden säilymisestä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotiloissa on hyvä mahdollistaa neuvontatilanne, jossa asiakkaan yksityisyys säilyy. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla tarvittavia ja ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja ohjelmistoja henkilökunnan ja asiakkaiden käyttöön. (YKS 2016–2020)
- ▶ Henkilökunnan on hyvä osata antaa teknistä tukea asiakkaille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota pääsy aineistoihin, tietoon, ideoihin ja kulttuurisisältöihin riippumatta tiedon muodosta ja mediasta. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä huolehtia siitä, että asiakkaiden yksityisyys säilyy. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan ja palvelupisteiden on hyvä olla helposti löydettävissä ja tunnistettavissa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelupisteessä on hyvä olla käytössä kommunikointia helpottavia apuvälineitä ja laitteita, esimerkiksi induktiosilmukka. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelijoiden kielitaito (ml. viittomakieli) on hyvä tehdä näkyväksi asiakkaille. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelutilanteen on hyvä olla yksityisyyttä suojaava ja turvallinen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä käytettävän kielen on hyvä olla selkeää ja ymmärrettävää sekä puheessa että teksteissä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä on hyvä huomioida kunnan kielellinen asema; lisäksi viestintää on hyvä tarjota tarpeen mukaan selkokielellä, viittomakielellä ja muilla kunnassa käytetyillä kielillä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä viestiä saavutettavuudesta ainakin esitteissä ja verkkosivuilla: asiakkaiden on hyvä pystyä arvioimaan kuinka helppoa tiloissa toimiminen ja palveluiden käyttäminen tai tapahtumiin osallistuminen on. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Palvelupisteeltä on hyvä olla näköyhteys sisäänkäyntiin, jotta henkilökunta huomaa mahdollisesti apua tarvitsevat asiakkaat. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelu-/lainauspisteen on hyvä olla merkitty opasteella ja sen on hyvä erottua tummuuskontrastina ympäristöstä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Palvelupisteessä on hyvä mahdollistaa asiointi sekä istuen että seisten; toteutustapa voi vaihdella. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä huomioida erilaiset asiointitarpeet esimerkiksi tukikaiteen, keppitelineen tai sopivan istuimen avulla. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä olla hyvä ja tasainen valaistus. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston palvelupisteessä on hyvä olla induktiosilmukka ja siitä kertova opaste. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan on hyvä auttaa asiakkaita tarvittaessa yleisön käytössä oleviin laitteisiin. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä arvioida, millaisia lainattavia apuvälineitä asiakkaiden käyttöön on tarkoitusmukaista tarjota. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastopalvelujen on hyvä olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa suunnitella ja tarvittaessa muunnella tilanteen mukaan kirjaston aukioloaikoja, jotta jokainen asiakas pystyy käyttämään kirjastoa myös pienissä kirjastoissa ja omatoimiaikana. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa henkilökunta voi opastaa asiakasta. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa henkilökunta voi opastaa asiakasta virtuaalisesti. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa säilyttää kasvokkain tarjottavat palvelut. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalvelut kannattaa pitää lähipalveluina saavutettavissa joustavasti erilaisia sähköisiä ja fyysisiä tilamahdollisuuksia hyödyntäen. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella asiakaspalveluperaatteitaan ja määritellä siten tietoisesti millaisen asiakaskokemuksen kirjasto haluaa tarjota. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella miten palvelupisteen koko ja virkailijan rooli vaikuttavat asiakaskokemukseen ja päättää tietoisesti esimerkiksi siitä halutaanko, että henkilökunta pysyy passiivisena asiakaspalvelupisteen takana vai liikkeuko henkilökunta aktiivisesti kirjastotilassa ja mahdollistaa spontaanin asiakaskohtaamisen ja asiakaspalvelun. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä tarkastella omaa tapaa toteuttaa asiakaspalvelua suhteessa kirjastolain edellytyksiin ja olemassa oleviin resursseihin – onko kirjastolla resursseja pitää useita palvelupisteitä ja halutaanko asiakas- ja tietopalvelua toteuttaa osana jalkautuvaa asiakaspalvelua. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa henkilökunta kohtaamaan ja palvelemaan asiakkaita kirjastotiloissa. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä toteuttaa pieniä infopisteitä tilaan, jonne asiakkaat voivat kutsupainikkeella kutsua virkailijan. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määrittää selkeästi jalkautuvan henkilökunnan työtehtävät ja roolit. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pilkkoa työvuoro useaan eri osastolle ja tehtäviin jakautuvaan työhön. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa koko kirjaston henkilöstö tekemään kaikkia kirjaston tehtäviä kaikissa kirjaston osastoilla ja hyödyntää koulutuksessa eri osastojen konkareita. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia selkeä ohjeistus kaikkiin kirjaston työtehtäviin. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tiedottaa monikanavaisesti asiakkaita muutoksesta, miksi se tehdään ja miten se tulee auttamaan asiakkaita ja mitä muutoksen toteuttaminen aiheuttaa esimerkiksi aukiolon suhteen (kirjasto on suljettu remontin aikana). (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä selkeyttää kirjastotilassa asiakkaille eri palveluita ja niihin liittyvää tilaviestintää, jotta tila ohjaisi itsessään asiakasta – kirjaston olisi hyvä hyödyntää erillistä suunnittelijaa tehtävään ja käyttää huomiovärejä. (Havainnointi: Joensuun pääkirjasto)

14. Digiopastus, tietosuoja ja yksityisyys

Kirjastot voivat tarjota välineitä ja tiloja digitaalisten palvelujen käyttöön. Samalla olisi tärkeää huomioida tietosuoja ja yksityisyys sekä rauhallisuus tilaratkaisuissa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Ohjauksen ja sisältöjen tuottamisen toteuttaminen voi edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja ja laitteita. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rauhallista asiointipaikkaa, varattavaa tilaa, yhteiskäyttöistä työskentelytilaa tai digitaalisia ratkaisuja. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöillä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen maksuttomuuden ja saatavuuden tulee tukea mahdollisuutta itsensä kehittämiseen varallisuudesta riippumatta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla osaava henkilöstö, joka voi toteuttaa kirjastolain mukaisia tehtäviä tarkoituksenmukaisissa palveluympäristöissä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen maksuttomuuden säilyttämistä. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja toimimaan digitaalista tasa-arvoa tukevana toimijoina esimerkiksi tarjoamalla ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja opastusta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston laitteiden ja ohjelmistojen on hyvä olla ajan tasalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Asiakkaiden ja henkilöstön työskentelypisteissä on hyvä huolehtia henkilösuojusta ja yksityisyyden säilymisestä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotiloissa on hyvä mahdollistaa neuvontatilanne, jossa asiakkaan yksityisyys säilyy. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla tarvittavia ja ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja ohjelmistoja henkilökunnan ja asiakkaiden käyttöön. (YKS 2016–2020)
- ▶ Henkilökunnan on hyvä osata antaa teknistä tukea asiakkaille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä huolehtia siitä, että asiakkaiden yksityisyys säilyy. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan ja palvelupisteiden on hyvä olla helposti löydettävissä ja tunnistettavissa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelupisteessä on hyvä olla käytössä kommunikointia helpottavia apuvälineitä ja laitteita, esimerkiksi induktiosilmukka. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelijoiden kielitaito (ml. viittomakieli) on hyvä tehdä näkyväksi asiakkaille. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston asiakaspalvelutilanteen on hyvä olla yksityisyyttä suojaava ja turvallinen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston neuvonnan on hyvä olla saavutettavaa ja helposti lähestyttävää fyysisesti ja henkisesti. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan on hyvä auttaa asiakkaita tarvittaessa yleisön käytössä oleviin laitteisiin. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa pyrkiä jakamaan tiloja muiden kunnallisten toimijoiden kanssa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastopalvelujen on hyvä olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa suunnitella ja tarvittaessa muunnella tilanteen mukaan kirjaston aukioloaikoja, jotta jokainen asiakas pystyy käyttämään kirjastoa myös pienissä kirjastoissa ja omatoimiaikana. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa henkilökunta voi opastaa asiakasta. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa henkilökunta voi opastaa asiakasta virtuaalisesti. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa säilyttää kasvokkain tarjottavat palvelut. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalvelut kannattaa pitää lähipalveluina saavutettavissa joustavasti erilaisia sähköisiä ja fyysisiä tilamahdollisuuksia hyödyntäen. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa voi vinkata virtuaalisesti. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa asiakasta voi opastaa tiedonlähteille ja auttaa kirjaston verkkopalveluiden käytössä. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa voi tarjota digitukea yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että ne voivat entistä laajemmin mahdollistaa asiakkaiden osallistumisen digitaaliseen yhteiskuntaan tarjoamalla ajanmukaisia yhteyksiä, laitteita, ohjelmistoja ja digitukea tarkoituksenmukaisilla tavoilla. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua 3D-tulostamisen kasvuun ja laajemmin kehittää MakerSpace- tyylistä toimintaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjaston kannattaa tarjota laitteita, ohjelmistoja, yhteyksiä ja järjestelmiä, joiden avulla ihmiset voivat toimia digitaalisessa yhteiskunnassa tasavertaisesti. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjaston kannattaa mahdollistaa digitaidoissa sekä media- ja informaatiolukutaidossa annettava koulutus ja tuki tarkoituksenmukaisilla tiloilla, laitteilla ja järjestelyillä. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjaston kannattaa panostaa kirjastohenkilökunnan digiosaamiseen. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla sellaiset yhteydet ja laitteet, jotka mahdollistavat täysipainoisen osallistumisen yhteiskuntaan: digitaalinen osallisuus lisää yhdenvertaisuutta. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla ilmainen wifi. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarkastella ja kehittää omaa laite- esinelainausta, jotta kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään kehittyvän teknologian välineitä ja ohjelmistoja myös kirjaston ulkopuolella. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla paikka, laitteet, ohjelmistot ja yhteydet, joissa asiakkaat voivat osallistua erilaisiin verkkoyhteisöihin ja verkkopeleihin. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla laitteet, välineet ja ohjelmat, joiden avulla erityisesti ikäihmiset voivat osallistua digitaaliseen toimintaan. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla tila sekä tarvittavat laitteet, välineet ja ohjelmat erityisesti vanhenneelle väestölle suunnattuun digineuvontaan, -opastukseen ja -koulutuksiin. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarjota ikäihmisille pääsy teknologiaan ja taitoihin niin laitteen kuin osaavien kirjastojen henkilökunnan avustamina ja rohkaisemina, jotta he pääsevät osalliseksi digitaalisesta osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjaston kannattaa pitää valtaosa aineistosta, laitteista ja palveluista maksuttomina. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Erityisesti pienten paikkakuntien kirjastojen, jossa ei ole viranomaispalveluita, olisi hyvä harkita palvelun laajentamista palvelua asiointipisteellä ja lisätä siten kirjaston tarpeellisuutta (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa henkilöstö digineuvonnan sekä viranomaispalveluiden perusasioihin (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa asiointipisteen koneiden turvallisuus ja yksityisyys (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston asiointipisteessä olisi hyvä olla esillä kirjalliset ohjeet palvelun käyttöön erityisesti omatoimiaikana (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjaston ja asiointipisteen verkkoyhteydet ovat luotettavat ja riittävät – tämä edellyttää ennakoivaa suunnittelua ja kustannusten jakoa siltä varalta, ettei verkko toimi tai siinä tapahtuu olennaisia muutoksia (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa asiointipisteen koneiden turvallisuus ja yksityisyys (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa tietoturva, varsinkin jos omatoimiaikana kuntalaisilla on pääsy kirjaston henkilökunnan työtiloihin (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa henkilöstö digineuvonnan sekä viranomaispalveluiden perusasioihin (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjaston ja asiointipisteen verkkoyhteydet ovat luotettavat ja riittävät – tämä edellyttää ennakoivaa suunnittelua ja kustannusten jakoa siltä varalta, ettei verkko toimi tai siinä tapahtuu olennaisia muutoksia (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa tietoturva, varsinkin jos omatoimiaikana kuntalaisilla on pääsy kirjaston henkilökunnan työtiloihin (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)

15. Omatoimikirjasto ja turvallinen käyttö

Omatoimikirjastojen suunnittelussa on hyvä huomioida yhdenvertaisen käytön mahdollistaminen sekä turvallisuuteen liittyvät näkökulmat. Kirjastojen on hyvä harkita turvallisuussuunnitelman ja ohjeistuksen laatimista omatoimijalle ja tehdä tiivistä yhteistyötä esimerkiksi koulujen kanssa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalveluissa on turvattava pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin fyysisesti ja sähköisesti; aineistovalikoima ja toteutustapa voi vaihdella kirjaston koon, palveluverkon ja yhteistyöratkaisujen mukaan. Osa sisällöistä voi olla saatavilla verkon, varauksen, kuljetusten tai yhteistyön kautta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielit, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasialisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastorakennuksen sekä sen piha- ja oleskelualueiden suunnittelussa ja rakentamisessa on otettava esteettömyys ja käytettävyyden huomioon käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla. (Rakentamislaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston laitteiden ja ohjelmistojen on hyvä olla ajan tasalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla tarvittavia ja ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja ohjelmistoja henkilökunnan ja asiakkaiden käyttöön. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa avoimia keskustelutilaisuuksia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisulla ja tarvittavalla tekniikalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla avoin ja turvallinen tila kaikille. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastopalvelujen on hyvä olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa suunnitella ja tarvittaessa muunnella tilanteen mukaan kirjaston aukioloaikoja, jotta jokainen asiakas pystyy käyttämään kirjastoa myös pienissä kirjastoissa ja omatoimiaikana. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa osallistaa asiakkaat kehittämään omatoimiaukiolon palveluita ja toimintaa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjasto- ja tietopalveluita kannattaa tarjota eri kielillä, jotta tuetaan väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa huomioida kirjastotiloissa väestön väheneminen: kirjastotilojen kannattaa olla esteettömiä ja tiloissa on hyvä pystyä tarjoamaan entistä enemmän palveluita vanhenneelle väestölle. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa huomioida kirjastotiloissa syntyvyyden laskeminen: tulevaisuudessa kirjastotiloja ei ole käyttämässä nykyistä määrää lapsia ja nuoria. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että syrjäisimmillä seuduilla väestö vähenee ja ikääntyneen väestön osuus kasvaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että muutto maalta kaupunkiin jatkuu. (Sitra: Megatrendit 2023)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Olisi hyvä laatia kirjastolle oma omatoimisopimus, joka asiakkaan tulee allekirjoittaa kasvotusten. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Olisi hyvä, että alle 15-vuotiaalla tulisi olla huoltajan hyväksyntä omatoimijalan käyttöön. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Olisi hyvä laatia turvallisuussuunnitelma ja ohjeistus omatoimijalle, jotka voi antaa paperisena asiakkaalle osana omatoimisopimusta. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Olisi hyvä laatia henkilökunnalle ohjeistus ja turvallisuussuunnitelma omatoimijalle. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Tapahtumajärjestäjille olisi hyvä laatia oma tapahtumasopimus myös omatoimijalle. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä keskustella välittömästi ja suoraan haasteita aiheuttaneen asiakkaan kanssa, jotta häiritsevä toiminta saadaan loppumaan. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä erittäin tiivistä yhteistyötä koulun ja nuorisotoimen kanssa ja ennaltaehkäistä ja ratkoa häiriötilanteet nopeasti koulun ja nuorisotoimen kanssa. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määrittää selkeät perusteet omatoimiaikaan liittyvän oikeuden perumisesta tai pääsykieltojen asettamisesta ja sisällyttää perusteet osaksi omatoimisopimusta. Kirjasto ei voi täysin vapaasti määrittää perusteita, vaan niiden täytyy perustua kirjastolakiin (15 §). (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Omatoimikirjastoissa olisi hyvä tiedottaa selkeästi kameravalvonnasta. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Vartioiden olisi hyvä käydä kierroksella omatoimikirjastossa. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Omatoimijasta olisi hyvä kertoa tarkemmin asiakkaille ja viestiä selkeästi mitä omatoimiaika konkreettisesti tarkoittaa. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Olisi hyvä, että kirjaston riskialttiit tilat voisi sulkea/estää kulun omatoimiakana, esimerkiksi keittiötilat etc. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjaston WC-tilat ja vesipisteet olisi hyvä automatisoida, siten ettei esimerkiksi vesihana voi jäädä valumaan omatoimiakana. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Aktiivisia kyläläisiä tai asiakkaita voi osallistaa, sitouttaa ja kouluttaa tukemaan kirjaston pieniä tehtäviä omatoimiaikana, esimerkiksi lehtien haku postilaatikosta. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Vastausten perusteella, pienten paikkakuntien kirjastojen kannattaa huolellisesti pohtia kumpi on kuntalaisten kannalta tärkeämpää: kirjaston saavutettavuus vai viranomaispalveluiden saavutettavuus, tai olla tarkkana tilasuunnittelussa, että eri toimijoiden tilat voi laittaa eristää kirjastotilassa turvallisesti omatoimiaikana. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä lisätä aukioloaikoja ottamalla käyttöön omatoimiaika. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella tarkasti tallentavien valvontakameroiden paikat ja katvealueet. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto haluaa edistää ja mahdollistaa kuntalaisten omatoimista kirjaston käyttöä kirjaston olisi hyvä toimia omatoimikirjastona. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä huolellista, jopa liiallista ennakkointia ja tarkastella erilaisia kuntapäätöksen tekoon liittyviä skenaarioita remontin suunnittelussa – suunnitelmissa olisi hyvä laskea omatoimiratkaisun hinta varmuuden vuoksi. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että kirjasto-tiloihin tai kirjaston muihin tiloihin ei pääse kuin omatoimiaikana ja kirjaston ollessa auki. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla tallentava videovalvonta, jossa ei olisi katvealueita. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä viestiä näkyvästi tallentavasta videovalvonnasta. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

16. Laite- ja esinelainaus

Kirjastojen on hyvä tarkastella laite- ja esinelainaustoiminnan kehittämistä, tuotteistamista ja sen markkinointia osana palvelukokonaisuutta.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöillä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen maksuttomuuden ja saatavuuden tulee tukea mahdollisuutta itsensä kehittämiseen varallisuudesta riippumatta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla sellaiset yhteydet ja laitteet, jotka mahdollistavat täysipainoisen osallistumisen yhteiskuntaan: digitaalinen osallisuus lisää yhdenvertaisuutta. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla ilmainen wifi. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarkastella ja kehittää omaa laite- esinelainausa, jotta kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään kehittyvän teknologian välineitä ja ohjelmistoja myös kirjaston ulkopuolella. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjaston kannattaa pitää valtaosa aineistosta, laitteista ja palveluista maksuttomina. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä kunnan liikuntapalveluiden kanssa esineiden hankinnassa, korjaamisessa ja myös lainauksessa. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen toimijoiden, järjestöjen ja myös kaupallisten toimijoiden kanssa esineiden hankinnassa ja korjaamisessa. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä panostaa lainattavien esineiden selkeään ja näyttävään esillepanoon. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjastojen olisi hyvä markkinoida ja tehdä asiakkaat tietoisiksi lainattavista esineistä ja niiden lainaamiseen liittyvistä käytänteistä esimerkiksi tilaviestinnällä ja hyödyntämällä esimerkiksi sosiaalista mediaa. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Arvokkaat esineet ja konsolipelit olisi hyvä olla lainattavissa vain ja ainoastaan kirjaston asiakaspalvelusta. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa lainattavien esineiden valvontaan, esimerkiksi tallentamalla videokameralla. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että esineet voi lainata helposti automaattilla. (Kysely: Esinelainaus)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rakentaa oma selkeä ja näyttävä tila lainattaville välineille. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Lainattavien välineiden valikoima tulisi rajata selkeästi, kaikki ei sovellu lainattavaksi. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kuvata ja lisätä välineet omaan järjestelmään. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla riittävästi säilytystilaa, jotta sesongin välineet ovat esillä ja sesongin ulkopuoliset välineet ovat varastossa. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia ohjeistus väline-lainaukseen; ohjeistus olisi hyvä toteuttaa myös eri kielillä. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä ottaa kuvat ja markkinoida välineitä ja palvelua myös eri kielillä. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä yhteistyötä esimerkiksi kunnan liikuntapalveluiden kanssa välineiden hankinnasta ja huollosta ja määrittää niiden omistajuus liikuntapalveluille. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia eri toimijoiden kanssa, miten välineitä hankitaan, ja hyödyntää esimerkiksi lahjoituksia yksityishenkilöiltä, seuroilta ja yrityksiltä. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa välineiden huolto määrittämällä siihen vastuutaho tai riittävät resurssit. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa riittävät resurssit ja tilat välinelainaamon ylläpitoon, kuten uusien välineiden kirjaamiseen järjestelmään ja välineiden tarkastamiseen ja korjaamiseen. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rajata urheiluvälineiden lainaamisen ja palauttamisen vain henkilökunnan kautta tapahtuvaksi. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)

17. Etätyö ja työskentelytilat

Kirjastolain mukainen tehtävä tarjota tiloja oppimiseen ja työskentelyyn voi toteutua kirjastotiloissa eri tavoin. Kirjastot voivat tarjota esimerkiksi rauhallisia työskentelypaikkoja, ryhmätiloja tai etätyöhön soveltuvia tiloja. Ratkaisuja voidaan toteuttaa kirjastokohtaisesti sekä tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Ohjauksen ja sisältöjen tuottamisen toteuttaminen voi edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja ja laitteita. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rauhallista asiointipaikkaa, varattavaa tilaa, yhteiskäyttöistä työskentelytilaa tai digitaalisia ratkaisuja. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöllä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen maksuttomuuden ja saatavuuden tulee tukea mahdollisuutta itsensä kehittämiseen varallisuudesta riippumatta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoitukseenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja toimimaan digitaalista tasa-arvoa tukevana toimijoina esimerkiksi tarjoamalla ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja opastusta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston laitteiden ja ohjelmistojen on hyvä olla ajan tasalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Asiakkaiden ja henkilöstön työskentelyympäristössä on hyvä huolehtia henkilösuojaista ja yksityisyyden säilymisestä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla tarvittavia ja ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja ohjelmistoja henkilökunnan ja asiakkaiden käyttöön. (YKS 2016–2020)
- ▶ Henkilökunnan on hyvä osata antaa teknistä tukea asiakkaille. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota pääsy aineistoihin, tietoon, ideoihin ja kulttuurisisältöihin riippumatta tiedon muodosta ja mediasta. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa oppiminen, yhteisöllinen toiminta ja kohtaamiset tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisulla. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä olla saavutettava sijainnin ja aukioloaikojen näkökulmasta paikalliset tarpeet huomioiden. (YKS 2016–2020)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua lisääntyvään etä- ja hybridityöhön kehittämällä siihen soveltuvia työskentelyratkaisuja. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastotiloissa kannattaa olla tiloja ja laitteita, jotka mahdollistavat etätyöskentelyn: etätyöskentelyn arvioidaan kasvavan ja sitä kautta kirjasto voi toimia kohtaamispaikkana myös eri etätyöntekijöille. (IFLA Trend Report 2024)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla äänieristetty ja rauhallinen varattavissa oleva työskentelypiste, joka voidaan toteuttaa helposti myös erillisenä tilana hankittavana podina. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla suljettavia, rauhallisia kokous- ja työskentelytiloja. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä mainostaa ja tarjota etätyötiloja kuntaan kesäksi muuttaville henkilöille. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla täysin hiljainen tila työskentelyä ja opiskelua varten. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)

18. Makerspace ja luova tekeminen

Makerspace-toiminta voi tukea oppimista, tekemistä ja yhteisöllisyyttä. Sen kehittämistä, tuotteistamista ja markkinointia on hyvä tarkastella kirjaston resurssien ja tavoitteiden mukaan.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Ohjauksen ja sisältöjen tuottamisen toteuttaminen voi edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja ja laitteita. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rauhallista asiointipaikkaa, varattavaa tilaa, yhteiskäyttöistä työskentelytilaa tai digitaalisia ratkaisuja. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöllä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen maksuttomuuden ja saatavuuden tulee tukea mahdollisuutta itsensä kehittämiseen varallisuudesta riippumatta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen maksuttomuuden säilyttämistä. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähialue- ja palvelu-olosuhteiden säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja toimimaan digitaalista tasa-arvoa tukevana toimijoina esimerkiksi tarjoamalla ajanmukaisia laitteita, yhteyksiä ja opastusta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston laitteiden ja ohjelmistojen on hyvä olla ajan tasalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Henkilökunnan on hyvä osata antaa teknistä tukea asiakkaille. (YKS 2016–2020)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että ne voivat entistä laajemmin mahdollistaa asiakkaiden osallistumisen digitaaliseen yhteiskuntaan tarjoamalla ajanmukaisia yhteyksiä, laitteita, ohjelmistoja ja digitukea tarkoituksenmukaisilla tavoilla. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua 3D-tulostamisen kasvuun ja laajemmin kehittää MakerSpace-tyylistä toimintaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarkastella ja kehittää omaa roolia kiertotalouden toimijana muun muassa tuotteistamalla esine- ja laitelainausta ja kehittämällä MakerSpace-tyylistä toimintaa. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla sellaiset yhteydet ja laitteet, jotka mahdollistavat täysipainoisen osallistumisen yhteiskuntaan: digitaalinen osallisuus lisää yhdenvertaisuutta. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla ilmainen wifi. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarkastella ja kehittää omaa laite- esinelainausta, jotta kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään kehittyvän teknologian välineitä ja ohjelmistoja myös kirjaston ulkopuolella. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjaston kannattaa pitää valtaosa aineistosta, laitteista ja palveluista maksuttomina. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastotila kannattaa toteuttaa avoimia oppimisympäristöjä, joissa voidaan tukea väestön omaehtoista elinikäistä oppimista ja maahan muuttaneiden kotoutumista. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä selvittää etukäteen, esimerkiksi kumppaneilta ja asiakaskyselyllä Makerspace-tilan ja eri laitteiden tarve. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suunnitella riittävän iso ja hyvällä ilmanvaihdolla toimiva Makerspace-tila, jossa on huomioitu yksityisyys (varsinkin jos tilassa työskentelee useita henkilöitä) ja äänieristys (ettei äänet kuulu muihin kirjastotiloihin). (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hankkia Makerspace-tilaan riittävä varustus: pöytätilaa ja säädettäviä pöytiä, hyvä valaistus, kokovartalopeili. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä huomioida, että Makerspace-tilassa voi opastaa käyttäjää häiritsemättä muita tilan käyttäjiä. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston henkilökunnalla olisi hyvä olla näköyhteys Makerspace-tilaan, jotta henkilökunta voi seurata ja varmistaa että tilassa on kaikki kunnossa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hankkia Makerspace-tilan laitteet mahdollisimman läheltä ja laatia huoltosopimukset, jotta laitteiden huolto ja korjaus olisi mahdollisimman nopeaa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määritellä, kouluttaa ja resursoida kirjaston työntekijöistä tiimi, joka vastaa Makerspace-tilan laitteiden huollosta, korjauksesta ja osaa opastaa asiakkaat käyttämään laitteita. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä hankkia vain ja ainoastaan sellaisia Makerspace-laitteita, joita kirjaston henkilökunnan on helppo omaksua käyttämään ja huoltamaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla Makerspace-tilassa olevien laitteiden usein rikkimeneviä tai kuluvia varaosia ja henkilökunnan olisi hyvä osasta vaihtaa ne. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa työaika-suunnittelussa, että aukioloaikana Makerspace-vastaava on läsnä. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että Makerspace-tilan ja -laitteiden käyttöehdot ja vastuukysymykset ovat kirjallisesti esillä tai asiakas sitoutuu niihin varauksen yhteydessä. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä lisätä Makerspace-tilaan sähköiseen varauskalenteriin, mutta toisaalta olisi hyvä edellyttää uusia Makerspace-käyttäjää varaamaan tilan asiakaspalvelusta, jolloin asiakaspalvelussa voidaan määrittää laitteiden opastuksen tarve. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston Makerspace-tilassa olisi hyvä olla selkeät ja helposti ymmärrettävät käyttöohjeet jokaisen laitteen yhteydessä. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rajata Makerspace-tilan käyttö vain kirjaston aukioloaikoihin, ei omatoimiaikaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä, jo Makerspace-tilan suunnittelun aikana, hankkia erilaisia yhteistyökumppaneita, jotka voivat opastaa ja vetää ryhmätoimintaa eri laitteisiin liittyvään toimintaan liittyen. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kouluttaa henkilökunta käyttämään ja huoltamaan uusia asiakaskäyttöön tulevia laitteita, kuten 3D-tulostinta jo ennen laitteen hankintaa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)

19. Tapahtumatilat ja monikäyttöisyys

Kirjasto on useasti kulttuurin ja yhteisöllisyyden tapahtumapaikka. Kirjastot voivat tarjota muunneltavia tiloja tapahtumille ja yhteisölliselle toiminnalle. Tilojen ratkaisut voivat vaihdella kirjaston koon ja tarpeiden mukaan. Esteettömyys on hyvä huomioida mahdollisuuksien mukaan.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso 1/2

- ▶ Kirjaston tulee pystyä edistämään lukemista ja kirjallisuutta myös toiminnallisin tavoin. Tämä voi edellyttää mahdollisuutta järjestää tapahtumia, työpajoja tai vierailuja kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanitiloissa tai verkossa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston on hyvä varmistaa, että sillä on käytännössä mahdollisuus järjestää lukemista edistävää toimintaa myös verkossa tai hybridinä. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa tai muilla tarkoituksenmukaisilla järjestelyillä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Ohjauksen ja sisältöjen tuottamisen toteuttaminen voi edellyttää tarkoituksenmukaisia tiloja ja laitteita. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rauhallista asiointipaikkaa, varattavaa tilaa, yhteiskäyttöistä työskentelytilaa tai digitaalisia ratkaisuja. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava oppimisen ja työskentelyn tarpeet. Rauhallisen työskentelyn mahdollistaminen voi toteutua erillisessä tilassa, rajatulla alueella, varauskäytännöllä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä tulee mahdollistaa kansalaistoiminnan tukeminen. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanitiloissa tai digitaalisesti. Tarvitavan tekniikan määrä ja laatu riippuvat paikallisesta toiminnasta ja toteutustavasta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava mahdollisuus yhteisölliseen kohtaamiseen. Tämä voi toteutua pysyvänä tilana, muunneltavana alueena tai muuna paikallisesti tarkoituksenmukaisena järjestelyinä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalveluissa on voitava edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Tämä voi tarkoittaa mahdollisuutta keskusteluihin, tapahtumiin ja kohtaamisiin kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanitiloissa tai verkossa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla henkilökunnalle ja käyttäjille tarkoituksenmukainen pääsy ajantasaisiin laitteisiin, ohjelmistoihin ja verkkoyhteyksiin. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastolla tulee olla osaava henkilöstö, joka voi toteuttaa kirjastolain mukaisia tehtäviä tarkoituksenmukaisissa palveluympäristöissä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Viranomaisen tulee arvioida, miten yhdenvertaisuus toteutuu myös kirjastopalveluissa ja kirjastotiloissa, ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjastoissa voidaan järjestää kulttuuri- ja taidetapahtumia kirjaston omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa yhteistyökumppaneiden ja kuntalaisten tapahtumatoimintaa tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia ohjaa kirjastoja tukemaan kansalaisyhteiskuntaa ja yhteiskunnan demokraattista kehitystä. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa kulttuurista keskustelua ja demokratiaa edistävää toimintaa esimerkiksi keskustelutilaisuuksien avulla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä kotoutumistoimijoiden kanssa ja hyödyntää kirjaston sisältöjä, palveluja ja tarvittaessa tiloja kotoutumisen edistämiseksi. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa moninaisia kohtaamisia ja tapahtumia, joilla voidaan edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota tai mahdollistaa tiloja eri toimijoiden ja kuntalaisten yhteisölliseen käyttöön paikalliset olosuhteet huomioiden. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa palveluiden ja tapahtumien tuotannossa. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa avoimia keskustelutilaisuuksia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla ja tarvittavalla tekniikalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti turvallinen myös tapahtumien aikana. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kansalaisten omia tapahtumia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla ja selkeillä käytännöllillä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota pääsy aineistoihin, tietoon, ideoihin ja kulttuurisisältöihin riippumatta tiedon muodosta ja mediasta. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa oppiminen, yhteisöllinen toiminta ja kohtaamiset tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla avoin ja turvallinen tila kaikille. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso 2/2

- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa asiakkaat tapahtumien ideointiin, suunnitteluun ja järjestämiseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa eri sidos- ja asiakasryhmien tasavertaiset mahdollisuudet järjestää tapahtumia kirjastotiloissa ja kirjaston on hyvä tukea järjestäjiä tarvittaessa tapahtuman toteutuksessa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tapahtumatiloihin on hyvä olla esteetön pääsy. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä voida tarvittaessa toteuttaa tapahtumien striimausta omilla välineillä tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston viestinnässä, tapahtuma- ja tilaviestinnässä, on hyvä käyttää selkeää yleiskieltä tai selkokieltä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä huomioida eri asiakasryhmien tarpeet ohjelmasuunnittelussa; kielel, tulkkaus, materiaalien esteettömyys etc. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä viestiä saavutettavuudesta ainakin esitteissä ja verkkosivuilla: asiakkaiden on hyvä pystyä arvioimaan kuinka helppoa tiloissa toimiminen ja palveluiden käyttäminen tai tapahtumiin osallistuminen on. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston erilaiset tapahtumat ja toiminnot on hyvä olla esteettömiä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston tilojen on hyvä olla monikäyttöisiä ja muunneltavia. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä kirjastotiloista muunneltavat (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila, jossa voi vinkata (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila ja laitteet, jossa voi vinkata virtuaalisesti (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila, jossa voi toteuttaa yhteisöllistä ja vertaistoimintaa lukemisen ympärillä (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila, jossa voi edistää aktiivista kansalaisuutta ja hyvinvointia (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotilojen kannattaa olla muunneltavia ja monikäyttöisiä (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotiloja kannattaa tarjota asiakkaiden käyttöön (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjaston kannattaa tukea paikallista kulttuuri- ja kansalaistoimintaa myös tila- ja ratkaisullaan ja tarvittavalla teknologialla (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarjota tai mahdollistaa tiloja kuntalaisille ja yhteisöille paikalliset olosuhteet huomioiden (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että elämänlaatuun liittyvän hyvinvoinnin merkitys kasvaa: hyvinvointia lisäävät sosiaaliset suhteet, merkitykselliset kokemukset ja mahdollisuudet toimia yhteiseksi hyväksi – kirjastojen ja kirjastotilojen on hyvä mahdollistaa yhteisöllisyyttä, tarjota kokemuksia ja mahdollistaa demokraattinen vaikuttaminen (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua vaineformaatioon, hybridi- ja vaikkuttamiseen ja kärjistyneeseen keskusteluun, joka voi haastaa myös kirjastot esimerkiksi tiloissa järjestettävissä tilaisuuksissa (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua yhteiskunnallisen keskustelun lisääntymiseen mutta myös sen mahdollistamiseen kirjastotiloissa (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua populististen puolueiden vallan kasvuun, joka voi vaikuttaa kirjastotilojen ja -palveluiden arvostukseen monin eri tavoin; kirjastonjohtajan rooli kirjaston palveluiden ja tilojen puolustajana kasvaa (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varmistaa, että kirjastotiloissa voi toteuttaa demokratia-työtä (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastojen kannattaa kehittää tiloja, jossa erilaiset paikallisyhteisöjen edustajat voivat kohdata toisiaan (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla tila ja tekniikka, jotta asukkaat ja erilaiset paikallisyhteisöt voivat järjestää tapahtumia ja siten lisätä yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla tila, joka kannustaa tarinankerrontaan niin paikallisten tarinoiden kuin myös sukupolvien väliseen tarinankerrontaan (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä monisektoraalista yhteistyötä palvelukonseptien kehittämisessä ja tilojen joustavassa käytössä (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä kirjastotiloista muunneltavat (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilojen kannattaa olla muunneltavia ja monikäyttöisiä (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (1/2)

- ▶ Tapahtumajärjestäjille olisi hyvä laatia oma tapahtumasopimus myös omatoimijalle. (Kysely: omatoimikirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen ja rauhallinen tila, johon pääsee myös tapahtumien aikana. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla selkeä oma tila ja tekniikka tapahtumille; äänentoistolla varustettu esiintymislava voi toimia monessa muussakin tarkoituksessa kuin pelkästään tapahtuma-areenana. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä huomioida, että tapahtumista olisi helppo lähteä kesken pois, eli tapahtumia olisi hyvä järjestää avoimissa tiloissa. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla oma selkeä tila tapahtumille ja helppokäyttöinen tapahtumatekniikka. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljaisia tiloja, myös tapahtumien aikana. (Kysely: Kirjastotilaan liittyvä toive)
- ▶ Kirjastotilaan olisi hyvä rakentaa erilaisia tiloja eri käyttötarkoituksiin: äänieristetty, eristettävä ja helposti muunneltava huone, jossa voi toteuttaa erilaisia toimintoja ja tapahtumia eri kohderyhmille. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilojen olisi hyvä olla muunneltavia, jotta kirjastossa voi järjestää esimerkiksi tapahtumia. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla varattava suljetavissa oleva tila esimerkiksi kokouksille. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä yhteistyötä ja hyödyntää kirjaston lähellä olevien toimijoiden resursseja, esimerkiksi koulun kanssa yhteistyö tuolien ja äänentoiston lainauksessa. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla siirrettäviä kalusteita, jotta pieneenkin kirjastoon voidaan muokata tarvittaessa tapahtumatila. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla rauhallinen ja hiljainen suljettava työskentely- ja lukutila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Lasten- ja nuorten osastolla on hyvä olla tila tapahtumille. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston on hyvä varmistaa, että esiintymislava ei pidä ääntä, kun sen päällä liikutaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla on hyvä olla helppokäyttöinen ja siirrettävä äänentoistojärjestelmä. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä sijoittaa esiintymislava mahdollisimman näkyvälle paikalle kirjastotilassa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa henkilökunta, asiakkaat ja tapahtumien esiintyjät esiintymislavan ja -tilan suunnitteluun. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston esiintymislava olisi hyvä olla vahvarakenteinen, eikä siitä sai kuulua ääntä, kun sen päällä liikkuu. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa varmasti riittävään ja helppokäyttöiseen äänentoistoon ja esitystekniikkaan, kuten videotykkiin ja valkokankaaseen ja virtapistokkeisiin (joka on integroitu esiintymislavaan) ja huomioida myös heikkokuuloiset tekniikassa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa varmasti riittävään verkkoyhteyteen ja helppokäyttöisiin streamaus-laitteisiin. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä panostaa esiintymisvalaistukseen, joka tukee myös laadukasta streamausta. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen ja rauhallinen tila myös tapahtumien yhteydessä ja henkilökunnan olisi hyvä olla valmiudessa ohjaamaan hiljaista tilaa kaipaava asiakas ko. tilaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia miten tapahtumatilan katsomo tai istuimet saadaan toteutettua ja säilytettyä helposti ja kevyesti tai pohtia tilaa vievää kiinteää katsomoa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa tapahtumatilan esteettömyys ja turvallisuus, varsinkin jos tilaan tuodaan paljon irtotuoleja. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla takahuone esiintyjille. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastojen isojen tapahtumien yhteydessä olisi hyvä, että henkilökunta kiertäisi tilassa ja tarvittaessa tilassa vierailisi myös vartija. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla yksi selkeä ja suljettava viihtyisä monitoimitila, jossa on tarvittava esitystekniikka ja liikuteltavat kalusteet. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla hiljainen tila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja järjestää kirjastossa erilaisia tapahtumia. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla kevyt ja liikuteltava, esimerkiksi palasista koottava esiintymislava ja helppokäyttöinen liikuteltava äänentoistojärjestelmä. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston lastenosastolla olisi hyvä olla paljon eri toimintoja spontaaneja toimintoja ja tapahtumia varten – liikuteltava esiintymislava ja äänentoisto, muunneltavat tilat ja kalusteet, rooliasuja, rauhoittumistila, pöytiä ja tuolia ja hauskoja tilallisia elementtejä ja rohkeita väri ratkaisuja. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto haluaa edistää ja mahdollistaa kuntalaisten omatoimista kirjaston käyttöä kirjaston olisi hyvä toimia omatoimikirjastona. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla iso muunneltava tila ja kalusteet, riittävällä esitystekniikalla varustettuna. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastotiloissa olisi hyvä olla keittiö, jota kuntalaiset pääsevät käyttämään ja valmistamaan tapahtumiin kahvia ja pientä tarjottavaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa sijaitseva keittiö olisi hyvä olla mahdollisimman turvallinen ja sinne olisi hyvä päästä suoraan päätilasta. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia, miten oman alueen kirjastot voivat tehdä yhteistyötä tapahtumien ja toimintojen osalta, esimerkiksi toteuttaa pienimuotoisemmin pääkirjastossa järjestettävä tapahtuma lähikirjastossa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että seurantatiedot kerätään oikealle toimijalle, jos kirjasto tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tuotteistaa tapahtumakonsepti, jossa viikoittaan eri toimijat järjestävät tietoiskumaisen keskustelutapahtuman kuntalaisille – mallia voi ottaa Koko kansan olohuone -konseptista. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla tila tapahtumille, joka voi toimia myös monitoimitilana. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla joko tapahtumatilassa, tai liikuteltava helppokäyttöinen esityslaitteisto. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso (2/2)

- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla liikuteltavia kalusteita, jotta tilasta voi muokata esiintymistilan. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla oma suljettava tila tapahtumille ja erilaisille aktiviteeteille ja kerhotoiminnalle ja vinkkauksille ja tilassa olisi hyvä olla helppokäyttöinen esityslaitteisto. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjastotilan olisi hyvä olla helposti muunneltavissa eri käyttötarkoituksia, kuten tapahtumia varten: Kirjaston kalusteet, kuten hyllyt olisi hyvä olla liikuteltavia. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilaan olisi hyvä rakentaa erilaisia tiloja eri käyttötarkoituksiin: äänieristetty, eristettävä ja helposti muunneltava huone, jossa voi toteuttaa erilaisia toimintoja ja tapahtumia eri kohderyhmille. (Kysely: Onnistunut tilaratkaisu)
- ▶ Kirjastotilojen olisi hyvä olla muunneltavia, jotta kirjastossa voi järjestää esimerkiksi tapahtumia. (Havainnointi: Tuusniemen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla siirrettäviä kalusteita, jotta pieneenkin kirjastoon voidaan muokata tarvittaessa tapahtumtila. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla rauhallinen ja hiljainen suljettava työskentely- ja lukutila, myös tapahtumien aikana. (Havainnointi: Karttulan kirjasto)
- ▶ Kirjastotilassa olisi hyvä olla iso muunneltava tila ja kalusteet, riittävällä esitystekniikalla varustettuna. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla tila tapahtumille, joka voi toimia myös monitoimitilana. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla joko tapahtumatilassa, tai liikuteltava helppokäyttöinen esityslaitteisto. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla liikuteltavia kalusteita, jotta tilasta voi muokata esiintymistilan. (Havainnointi: Nurmeksen pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston kalusteiden olisi hyvä olla mahdollisimman paljon liikuteltavia ja muuntuvia, jotta myös tulevaisuuden vaatimusten mukanaan tuomat muutokset ovat mahdollisia. (Havainnointi: Rantakylän kirjasto)
- ▶ Kirjaston suunnittelussa olisi hyvä varmistaa, että kirjastotila ja kalusteet ovat mahdollisimman muunneltavat ja tila jätetään mahdollisimman väljäksi viihtyvyyden ja esteettömyyden takia: kirjaston olisi hyvä mallintaa ja testata kulkureitit ja asiakasvirrat jo tilan suunnitteluvaiheessa. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)

20. Yhteistyötapahtumat ja kumppanit

Kirjastot voivat toteuttaa tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja tarjota tiloja kumppaneiden käyttöön. Yhteistyö on hyvä suunnitella huolellisesti ja määrittää esimerkiksi selkeät vastuunjaot.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalveluissa on voitava edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Tämä voi tarkoittaa mahdollisuutta keskusteluihin, tapahtumiin ja kohtaamisiin kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanitiloissa tai verkossa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoitukseenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjastoissa voidaan järjestää kulttuuri- ja taidetapahtumia kirjaston omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa yhteistyökumppaneiden ja kuntalaisten tapahtumatoimintaa tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä kotoutumistoimijoiden kanssa ja hyödyntää kirjaston sisältöjä, palveluja ja tarvittaessa tiloja kotoutumisen edistämiseksi. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota tai mahdollistaa tiloja eri toimijoiden ja kuntalaisten yhteisölliseen käyttöön paikalliset olosuhteet huomioiden. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa palveluiden ja tapahtumien tuotannossa. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kansalaisten omia tapahtumia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla ja selkeillä käytännöillä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa käyttäjiä toimintansa, tilojensa ja palveluidensa kehittämiseen. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tehdä kirjastotiloista muunneltavat. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjaston kannattaa tehdä yhteistyötä eri toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa. (Sivistyksen suunta 2025)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarjota tiloja toistuville tapahtumille sopiville tapahtumatuottajille, joka ottaa tapahtumasta kokonaisvastuun. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä suhtautua eri kokosiin kumppaneiden tapahtumaehdotuksiin positiivisesti ja tukea tapahtumien jatkuvuutta kehittyvän kumppanuuden avulla. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistua tiiviisti kumppanin järjestämien tapahtumien suunnitteluun ja edellyttää toistuvan tapahtuman vuosikelloa. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määrittää selkeä kirjaston rooli ja vastuu kumppanin järjestämissä tapahtumissa. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pitää hyvät kumppanit lähellä – jos kirjastolla on ylimääräistä tilaa, kumppani voi sijoittaa toimipisteensä kirjaston tiloihin – samassa rakennuksessa toimiminen helpottaa yhteistyötä. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tehdä erillinen tapahtumiin liittyvä pelastus- ja turvallisuussuunnitelma. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä toteuttaa myös tapahtumiin liittyvä esteettömyyskartoitus kirjasto-tiloissa ja toteuttaa havaintoihin pohjautuvat parannukset vaiheittain. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistua kumppanin järjestämään tapahtumamarkkinointiin ja -viestintään ja siten myös varmistaa, että tapahtumia välttelevät asiakkaat ovat tietoisia. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varautua melutason hallintaan ja varata hiljaisia ja rauhallisia suljettavia tiloja tapahtumien aikana ja tiedottaa niistä. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä markkinoida kirjaston palveluita uusille potentiaalisille tapahtuman kautta tuleville asiakkaille ja asiakasryhmille. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla muunneltava tila, jossa tapahtuman voi järjestää – myös pieni tila voi olla riittävä, josta uusi tapahtuma voi aloittaa toimintansa
- ▶ Kirjaston kalusteiden olisi hyvä olla liikuteltavat. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla reilusti säilytystilaa, jonne kirjaston kalusteita voi siirtää tapahtuman alta pois. (Havainnointi: Varkauden pääkirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että seurantatiedot kerätään oikealle toimijalle, jos kirjasto tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Havainnointi: Kirjasto Poleeni)

21. Lukukoiratoiminta

Lukukoiratoiminta voi edellyttää sopivia ja rauhallisia tiloja. Toiminnan suunnittelussa on hyvä huomioida turvallisuuteen liittyvä osaaminen.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjasto voi käyttää oikeasuhtaista positiivista erityiskohtelua tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on hyvä pyrkiä tarjoamaan mahdollisimman allergiaystävällinen ja saavutettava tila tai alue. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla tarjolla alue tai tila, josta pyritään luomaan mahdollisimman allergiavapaa (esim. pintamateriaalit, sisäilma, kasvit). (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjastossa on hyvä olla rauhallinen tila, jossa näkö-, kuulo-, haju- ja muita aistimuksia on mahdollisimman vähän. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

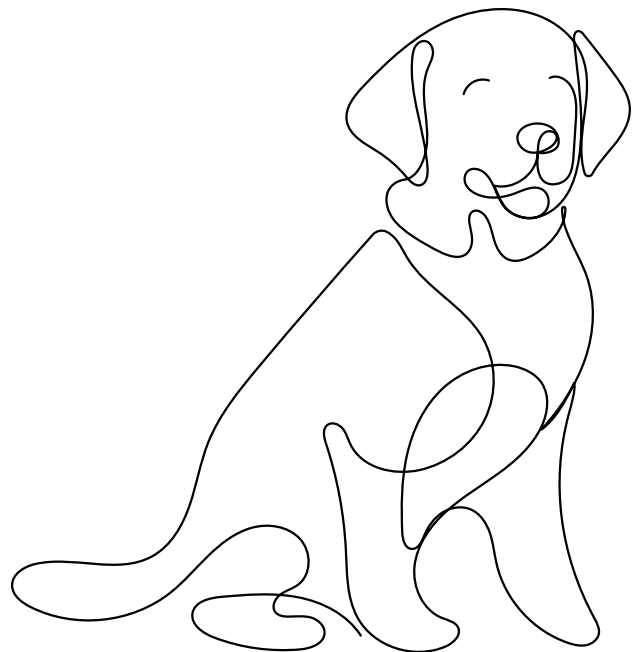
Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Lukukoiratoiminnalle kannattaa olla rauhallinen rajattu tila, jossa lukija ja koirakko saavat olla rauhassa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratilasta olisi hyvä päästä poistumaan helposti tarvittaessa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjastohenkilökunnan olisi hyvä pystyä valvomaan lukukoiralta varattua tilaa turvallisuuden takia: lasiovellinen tai sermein suojattu tila soveltuvat parhaiten. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoimintaa kannattaa toteuttaa tilassa, jossa lukija voi olla kahdestaan lukukoiran kanssa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoiminta kannattaa toteuttaa sille rakennetussa tilassa, koska koirapelkoiset tai kulttuurinsa takia koiria vieroksuvat eivät välttämättä voi olla samassa tilassa koiran kanssa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoimintaa suunnitellessa kannattaa tarkistaa, mitä päätöksiä on tehty koirien tuomisesta kirjastotilaan, esimerkiksi allergia-asioiden takia. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoimintaa kannattaa ottaa toteuttamaan vain toimintaan koulutettu lukukoiraohjaaja ja lukukoira. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa nimetä kirjastohenkilöstöstä henkilö vastaamaan lukukoiratoiminnan toteuttamisesta kirjastotilassa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan edustajan, joka vastaa lukukoiratoiminnasta, kannattaa olla läsnä kirjastossa lukukoiratoiminnan aikana. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa pohtia miten lukukoiratoiminnasta viestitään kirjastotilassa ja eri kanavissa, jotta lukuhetkiin saadaan sopiva määrä osallistujia. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa selvittää kunnan vakuutuksen kattavuuden lukukoiratoiminnan suunnittelussa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa laatia riskikartoitus lukukoiratoiminnasta. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratila kannattaa siivota ja tuulettaa heti toiminnan jälkeen. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa kertoa vielä seuraavana päivänä, että tilaa on käytetty lukukoiratoimintaan. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan kannattaa varmistaa etukäteen, että lukukoiratoimintaan osallistuvalla ei ole allergiaa. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan kannattaa varautua allergisen asiakkaan auttamiseen lukukoiratoiminnan yhteydessä. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Kirjaston kannattaa hankkia kirjastotilaan ja viestintään lukukoiratoiminnasta kertova Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hankkeessa laadittu logo. (Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle kannattaa varata oma erillinen tila. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle varatun tilan kannattaa olla helposti muokattavissa lukuhetkeä varten. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle varattu tila kannattaa siivota aina käytön jälkeen. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle varatun tilan kannattaa olla rauhallinen, häiriötön ja turvallinen sekä koiralle että lapselle. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoimintaa varten kannattaa hankkia omia tekstiilejä, joita käytetään vain lukukoiratoiminnan ajan. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoimintaan varattu tila kannattaa siivota aina käytön jälkeen. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Lukukoiratoimintaan osallistuvat asiakkaan allergiat ja pelot kannattaa kartoittaa etukäteen. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)
- ▶ Kirjaston henkilökunnan kannattaa perehdyttää koiran ohjaaja kirjaston työyhteisön toimintatapoihin, tiloihin sekä aineistoon. (Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Lukukoiratoimintaa olisi hyvä suunnitella hyödyntäen jo olemassa olevia oppaita. (Kysely: Lukukoiratoiminta)
- ▶ Lukukoiratoimintaa olisi hyvä toteuttaa enemmän ja useammissa itäsuomalaisissa kirjastoissa. (Kysely: Lukukoiratoiminta)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle olisi hyvä tehdä oma riskiarvio. (Kysely: Lukukoiratoiminta)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle olisi hyvä olla oma erillinen suljettava ja rauhallinen tila. (Kysely: Lukukoiratoiminta)
- ▶ Lukukoiratoiminnalle varatussa tilassa olisi hyvä olla toimintaa varten erityisesti suunnitellut ja helppohoitoiset (siivous) kalusteet. (Kysely: Lukukoiratoiminta)
- ▶ Kirjastolla olisi hyvä olla rauhallinen tila lukukoiratoimintaa varten. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratoiminnan tilan olisi hyvä sijaita kirjaston rauhallisemmassa, sivummassa olevassa tilassa, jotta ujompikin lukija uskaltautuu tilaan. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratila olisi hyvä sijoittaa tilaan, jonne on helppo ja suora kulku ulkotilasta. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Jos lukukoiratilaan on kulku kirjaston läpi, lukukoiratoiminnan aikatauluista olisi tärkeää tiedottaa (mm. koira-allergisten ja -pelkoisten takia). (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratoiminnassa ja siitä viestimisessä, myös tilaviestinnässä olisi hyvä muistaa, että kaikissa kulttuureissa koiriin ei suhtauduta hyväksyvästi ja lapset eivät välttämättä osaa itse spontaanisti kertoa liittyykö koiriin jotain rajoitteita. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratoiminnan järjestäjän olisi hyvä nähdä tilaan, eli tilassa olisi hyvä olla ikkuna, jotta järjestäjä tai henkilökunta voi valvoa tilannetta koko ajan häiritsemättä itse lukuhetkeä, lukijaa ja lukukoira. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratilan olisi hyvä olla sellainen, että lukija kokee sen rauhalliseksi tilaksi, jossa hänen lukemistaan ei jäädä seuraamaan tai kuuntelemaan, myöskään ikkunan taakse. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratilassa olisi hyvä olla erilaisia kirjoja, jotka innostavat lasta lukemaan koiralle. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratilan ja tilan kalusteiden tulisi olla helposti siivottavissa. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)
- ▶ Lukukoiratilassa olisi hyvä olla iso nojatuoli tai sohva lapselle, johon myös koira mahtuu sekä viltti koiralle – koira voi olla viltillä lapsen vieressä tai lattialla. (Havainnointi: Kuopion pääkirjasto)

22. Yhteisöllisyys ja kirjaston merkitys

Kirjasto voi toimia yhteisön avoimena kohtaamispaikkana, jossa järjestetään esimerkiksi tapahtumia ja vietetään aikaa yhdessä. Yhteisöllisyyttä on hyvä edistää osallistamalla kuntalaiset kirjaston toiminnan kehittämiseen.

Lakien ja ohjaavien asiakirjojen taso

- ▶ Kirjastolain mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskeissa keskeisissä päätöksissä. Nykyisen kuntalain (410/2015) 22 §:n mukaiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet tulee ottaa huomioon myös kirjastotilojen kehittämisessä. (Kirjastolaki ja Kuntalaki)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä tulee mahdollistaa kansalaistoiminnan tukeminen. Tämä voidaan toteuttaa kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanituloissa tai digitaalisesti. Tarvitavan tekniikan määrä ja laatu riippuvat paikallisesta toiminnasta ja toteutustavasta. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huomioitava mahdollisuus yhteisölliseen kohtaamiseen. Tämä voi toteutua pysyvänä tilana, muunneltavana alueena tai muuna paikallisesti tarkoituksenmukaisena järjestelyinä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalveluissa on voitava edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Tämä voi tarkoittaa mahdollisuutta keskusteluihin, tapahtumiin ja kohtaamisiin kirjaston omissa tiloissa, yhteiskäyttöisissä tiloissa, kumppanituloissa tai verkossa. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjastopalvelujen järjestämisessä on huolehdittava saavutettavuudesta ja esteettömyydestä. (Kirjastolaki & HE 238/2016)
- ▶ Kirjaston viestintää tulee arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Käytettävät kielet, muodot ja kanavat tulee valita paikallisen asiakaskunnan tarpeet huomioiden siten, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjastopalveluissa ei saa esiintyä syrjintää tai häirintää, ja tilojen käytössä on edistettävä yhdenvertaista ja turvallista asiointia. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Kirjaston on tehtävä tilanteen mukaan asianmukaiset ja tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi käyttää kirjastopalveluja yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yhdenvertaisuuslaki)
- ▶ Strategian mukaan kirjastoja on hyvä kehittää avoimina tiloina, jotka tukevat oppimista, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Tämä voi tarkoittaa erilaisia paikallisesti tarkoituksenmukaisia tilaratkaisuja. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjastoissa voidaan järjestää kulttuuri- ja taidetapahtumia kirjaston omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa yhteistyökumppaneiden ja kuntalaisten tapahtumatoimintaa tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen maksuttomuuden säilyttämistä. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia painottaa kirjastojen lähipalveluluonteen säilyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Strategia tukee sitä, että kirjasto mahdollistaa kulttuurista keskustelua ja demokratiaa edistävää toimintaa esimerkiksi keskustelutilaisuuksien avulla. (OKM: Kulttuuripolitiikan strategia 2025)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa omissa tai yhteistyössä käytettävissä tiloissa. (OKM: Taide, Kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä tehdä yhteistyötä kotoutumistoimijoiden kanssa ja hyödyntää kirjaston sisältöjä, palveluja ja tarvittaessa tiloja kotoutumisen edistämiseksi. (OKM: Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa kuntalaiset palveluiden ja tilojen suunnitteluun jo alkuvaiheessa. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä tarjota tai mahdollistaa tiloja eri toimijoiden ja kuntalaisten yhteisölliseen käyttöön paikalliset olosuhteet huomioiden. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa avoimia keskustelutilaisuuksia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla ja tarvittavalla tekniikalla. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla henkisesti ja fyysisesti turvallinen myös tapahtumien aikana. (YKS2016-2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa kansalaisten omia tapahtumia tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla ja selkeillä käytännöillä. (YKS 2016–2020)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa oppiminen, yhteisöllinen toiminta ja kohtaamiset tarkoituksenmukaisilla tilaratkaisuilla. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua edistävää toimintaa. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjastotilan on hyvä olla avoin ja turvallinen tila kaikille. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa käyttäjiä toimintansa, tilojensa ja palveluidensa kehittämiseen. (Kirjastotyön eettiset periaatteet)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa kuntalaiset ja kuntalaisen moninaisuutta edustavat erilaiset järjestöt ja yhdistykset kehittämään kirjastoa tasapuolisesti. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä osallistaa asiakkaita tapahtumien ideointiin, suunnitteluun ja järjestämiseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä mahdollistaa eri sidos- ja asiakasryhmien tasavertaiset mahdollisuudet järjestää tapahtumia kirjastotiloissa ja kirjaston on hyvä tukea järjestäjiä tarvittaessa tapahtuman toteutuksessa. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston on hyvä ottaa eri kohderyhmien edustajia mukaan toiminnan ja viestinnän suunnitteluun ja testaukseen. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)
- ▶ Kirjaston erilaiset tapahtumat ja toiminnot on hyvä olla esteettömiä. (Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus)

Selvitysten, arviointien ja hankkeiden taso

- ▶ Kirjastojen kannattaa pyrkiä jakamaan tiloja muiden kunnallisten toimijoiden kanssa. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastojen kannattaa olla suunnittelemassa yhteisiä tiloja ja toimintaa muiden kunnallisten toimijoiden kanssa, jotta kirjastotilassa voidaan ottaa huomioon erilaiset käyttäjryhmät ja kirjastotoiminnan muutokset. (Peruspalveluiden arviointi 2019)
- ▶ Kirjastotilassa kannattaa olla tila, jossa voi toteuttaa yhteisöllistä ja vertaistoimintaa lukemisen ympärillä. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastotiloja kannattaa tarjota asiakkaiden käyttöön. (Itä-Suomen kirjastot lupaavat)
- ▶ Kirjastopalveluita kannattaa kehittää yhdessä kuntalaisten ja muiden kunnan toimijoiden kanssa. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjaston kannattaa tukea paikallista kulttuuri- ja kansalaistoimintaa myös tilaratkaisuillaan ja tarvittavalla teknologialla. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa tarjota tai mahdollistaa tiloja kuntalaisille ja yhteisöille paikalliset olosuhteet huomioiden. (Sivistyksen suunta 2025)
- ▶ Kirjastojen kannattaa varautua siihen, että elämänlaatuun liittyvän hyvinvoinnin merkitys kasvaa: hyvinvointia lisäävät sosiaaliset suhteet, merkitykselliset kokemukset ja mahdollisuudet toimia yhteiseksi hyväksi – kirjastojen ja kirjastotilojen on hyvä mahdollistaa yhteisöllisyyttä, tarjota kokemuksia ja mahdollistaa demokraattinen vaikuttaminen. (Sitra: Megatrendit 2023)
- ▶ Kirjastotiloissa kannattaa olla tiloja ja laitteita, jotka mahdollistavat etätyöskentelyn: etätyöskentelyn arvioidaan kasvavan ja sitä kautta kirjasto voi toimia kohtaamispaikana myös eri etätyöntekijöille. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastojen kannattaa kehittää tiloja, jossa erilaiset paikallisyhteisöjen edustajat voivat kohdata toisiaan. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla tila ja tekniikka, jotta asukkaat ja erilaiset paikallisyhteisöt voivat järjestää tapahtumia ja siten lisätä yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä. (IFLA Trend Report 2024)
- ▶ Kirjastossa kannattaa olla tila, joka kannustaa tarinankerrontaan niin paikallisten tarinoiden kuin myös sukupolvien väliseen tarinankerrontaan. (IFLA Trend Report 2024)

Kirjastojen hyvien käytänteiden taso

- ▶ Kirjaston olisi hyvä huomioida, että pienissä kunnissa kirjastolla on vahva identiteettiarvo – myös ei-aktiivisille käyttäjille. (Havainnointi: Suomenniemen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulun yhteydessä oleva kirjasto ei ole liian vilkas ja äänekäs, että muut kuntalaiset kokevat tilan viihtyisäksi ja haluavat käyttää tilaa myös koulujen aukioloaikoina. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa asiakkaat tilojen koristeluun – esimerkiksi lukiolaiset voivat suunnitella ja toteuttaa sateenkaarihyllyn. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pitää kaikkia saatuja asiakaspalautteita esillä kirjastotilassa ja kehottaa asiakkaita aktiivisesti jättämään palautetta. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella muuttoa sellaisiin kunnassa tyhjäksi jääneitä kuntalaisille tuttuja ja keskeisiä rakennuksia, jossa he ovat tottuneet käymään ja ovat heille merkityksellisiä; siten varmistetaan merkityksellisten rakennusten säilyminen kunnassa ja kirjasto hyötyy tilan aiemmas-ta asemasta, merkityksestä ja sijainnista. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä osallistaa kuntalaiset ja paikallisyhdistyksen suunnittelemaan kirjaston muuttoa uusiin tiloihin yhdessä tilapalveluiden kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Jos kirjasto haluaa edistää ja mahdollistaa kuntalaisten omatoimista kirjaston käyttöä kirjaston olisi hyvä toimia omatoimikirjastona. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kertoa, tiedottaa aktiivisesti, rohkaista ja ideoida yhdessä kuntalaisten kanssa erilaisia toimintoja, tapahtumia ja kursseja mitä kuntalaiset voivat omatoimisesti järjestää kirjastotaloissa – syntymäpäiväjuhlista Euroviisu-valvoajisiin, myyjäisistä kylätapahtumiin. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä tarkastella kylätalotoimintaa ja edistää sen toteutumista omissa kirjastotiloissa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä määritellä ja sanoittaa omaa roolia ja merkitystä kuntalaisille yhdessä kuntalaisten kanssa ja tiedottaa siitä laajemmin kuntalaisille ja medialle ja siten vahvistaa toimintaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä rohkaista asiakkaita kohtaamaan toisiaan kirjastotiloissa. (Havainnointi: Mäntyharjun kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kertoa ja rohkaista kuntalaisia, että kirjastoon voi tulla omien eväiden kanssa tapaamaan ystävää. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastotiloissa olisi hyvä olla keittiö, jota kuntalaiset pääsevät käyttämään ja valmistamaan tapahtumiin kahvia ja pientä tarjottavaa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa sijaitseva keittiö olisi hyvä olla mahdollisimman turvallinen ja sinne olisi hyvä päästä suoraan päätilasta. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kehittää kuntalaisten kanssa erilaisia Pop Up -toimintamalleja (esim. kampaamo, kahvila, käsityönäyttely). (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä laatia kylätalotoiminnan säännöt yhdessä kyläläisten kanssa ja perustella selkeästi miksi kirjastotilan tulee olla esteetön, siivottavissa ja turvallinen. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä toteuttaa säännöllisiä keskustelutilaisuuksia kyläaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä pohtia kirjastotilan viihtyvyyttä ja siihen liittyviä ratkaisuja yhdessä kuntalaisten tai kylätaloaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjastossa olisi hyvä olla esillä turvallisen tilan periaatteet, kirjaston käytön omatoimiohjeet ja käyttösäännöt ja ne olisi hyvä käydä läpi kuntalaisten ja kylätaloaktiivien kanssa. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä kehittää ja toteuttaa säännöllisesti Kumppanuuspöytä-toimintaa, jossa kuntalaiset, kirjaston henkilökunta ja kaupungin eri viranhaltijat eri hallintokunnista keskustelevat kirjaston toiminnasta ja sen kehittämisestä formaalisti. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä järjestää yhteisiä tapahtumia kirjaston eri yhteistyökumppaneiden kanssa, avoimet ovet tyylisesti ja siten kertoa laajemmin mikä kirjasto oikeastaan on ja mitä kaikkea siellä tapahtuu. (Havainnointi: Virtasalmen kirjasto)
- ▶ Kirjaston olisi hyvä varmistaa, että koulun yhteydessä oleva kirjasto ei ole liian vilkas ja äänekäs, että muut kuntalaiset kokevat tilan viihtyisäksi ja haluavat käyttää tilaa myös koulujen aukioloaikoina. (Havainnointi: Tohmajärven kirjasto)